Fondator
Mitropolitul ANDREI ŞAGUNA
1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 143
SIBIU
1 şi 15 aprilie
Nr. 13—16
1996

„VENIŢI DE LUAŢI LUMINĂ!"

ŞI A ÎNVIAT DIN MORŢI*

Iubiţi credincioşi,

Cu prilejul acestei mari sărbători creştine, vă întâmpin pe toţi cu salutarea tradiţională: **Hristos a înviat!**

1. **Două evenimente cruciale în istorie: Întruparea** lui Dumnezeu pe pământ şi **Învierea** Sa din morţi, au luminat şi au modificat gândirea omenească despre rostul nostru pe pământ. Din neştiutori, oamenii au devenit ştiutori. Aceste evenimente au dat răspuns de **Sus** la toate marile şi chinuitoarele întrebări despre originea universului şi a vieţii, despre începutul şi rostul existenţei, de la stea până la om, şi despre cumplita şi inevitabila taină a morţii, cu care se sfârşeşte viaţa.

Întruparea lui Dumnezeu şi **Învierea** Sa au pus bazele de nezdruncinat ale unei religii noi. Această religie este creştinismul. Durează de aproape două mii de ani şi scris este că până la urmă va cuprinde toate neamurile. Creştinismul este învăţătura a toate lămuritoare, pentru că ea vine direct de la Dumnezeu.

Din **Ziua Învierii toate s-au umplut de lumină, şi cerul şi pământul şi cele de dedesubt,** cântăm în această perioadă a Sărbătorii. Adică toate s-au clarificat. Lumina descopere tot ceea ce ascunde întunericul. Acum ştim totul despre toate. Ştim adică ceea ce este foarte important să ştim, ca să trăim în linişte sufletească. Ştim despre Dumnezeu, despre univers, despre nemurire, despre om şi despre legea morală după care trebuie să ne organizăm viaţa, ca să putem da „răspuns bun" la **Dreapta Judecată,** cum ne rugăm în ectenii.

Ştim acum că există şi o **Dreaptă Judecată.** Trebuie să fim aşadar bine pregătiţi pentru examenul final. Va fi un examen pentru care, spre deosebire de examenele şcolare, întrebările ni se dau dinainte. Toţi le ştim. La ele se răspunde însă nu cu cuvinte, ci cu fapte. Faptele bune vor fi răspunsurile bune la **Dreapta Judecată.** Printre acestea vor fi milostenia, compătimirea cu cei în nevoi şi necazuri, pocăinţa şi îndreptarea prin spovedanie şi Sf. Împărtăşanie, o viaţă de familie corectă, educarea religioasă a copiilor, într-un cuvânt: iubirea de aproapele.

2. **Întruparea şi Învierea Domnului au fost cu sute de ani înainte proorocite.** Planul lui Dumnezeu de a se descoperi oamenilor prin coborârea Sa pe pământ, era hotărât dinainte. Dumnezeu ştia că fără descoperirea Sa, oamenii nu vor şti niciodată nimic sigur, şi vor fi dezorientaţi şi nesiguri în credinţa lor. **Descoperirea**, adică Întruparea, s-a petrecut, cum spun Scripturile, **„la plinirea vremii"**. Adică atunci când a socotit Dumnezeu că lumea e destul de matură, ca să înţeleagă Întruparea şi Mesajul Său. Prin Întrupare s-a descoperit **„taina cea din veac ascunsă"**. Ea li s-a descoperit totuşi profeţilor, ca să întreţină speranţa că Dumnezeu va veni în persoană să lămurească totul.

Profetul Isaia proorocise că Iisus se va naşte din Fecioară[1] şi va fi **Domn** şi **Mântuitor** şi **Răscumpărător.**[2] Profetul Miheia proorocise că se va naşte în Betleem.[3] Profetul Osea ştia că va merge în Egipt.[4] Profetul Ieremia proorocise uciderea pruncilor.[5] Iisus însuşi le spune Iudeilor într-una din conversaţiile cu ei, că a fost profeţit şi de Moise, cel în care ei credeau: **„Despre Mine scria acela"**,[6] le aduce El aminte, folosind chiar pe cel mai mare profet al lor. Moise profeţise că **„prooroc din mijlocul tău Israele şi din fraţii tăi îţi va ridica Domnul Dumnezeul tău: pe acela să-l ascultaţi"**.[7] Evanghelistul Matei ştia din cartea **Judecătorilor**, tot din Vechiul Testament[8] că, deşi era născut în Bet-

(Continuare în pag. a 2-a)

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Arhiepiscop al Sibiului şi Mitropolit al Transilvaniei, Crişanei şi Maramureşului

* Pastorală dată la Ziua Învierii Domnului, 1996.
1 Isaia VII, 14.
2 Isaia LIX, 26.
3 Miheia V, 1.
4 Osea XI, 1.
5 Ieremia, XXXI, 15.
6 Ioan V, 46.
7 Deuteronom XVIII, 15.
8 Judecători XIII, 5.

Taina lui Hristos pascal

Nu este uşor pentru creştini să explice învierea lui Hristos şi să se identifice cu experienţa lui **Hristos** răstignit şi înviat. Dacă naşterea lui Iisus din Nazaret, după trup, ca om, poate să fie înţeleasa, dacă răstignirea Celui ce pretindea a fi Mesia lui Israel are o logică legală, ţinând seama de motivele şi împrejurările condamnării Sale, învierea lui Hristos este un eveniment cuprins de mister. La întruparea Sa a conlucrat direct mama Sa Maria, Iosif şi familia acestuia fiind mediul în care Iisus s-a născut şi crescut. Iisus n-a fost condamnat din întâmplare, ci după un plan şi cu consimţământul autorităţilor religioase şi politice din Ierusalim. În schimb, la învierea Sa nimeni n-a conlucrat cu El şi nimeni n-a fost martor ocular al ieşirii lui din mormânt. Apostolul Pavel, căruia Hristos înviat i s-a arătat, spune că patimile lui Hristos constituie sminteală — **scandalon** pentru iudei şi nebunie — **moria** pentru neamuri, iar pentru cei ce cred puterea **(dinamis)** şi înţelepciunea **(sofia)** lui Dumnezeu (I Cor. 1, 23—24).

Mai puţin interesată de dovezile materiale despre învierea lui Hristos, teologia tradiţională a scos în evidenţă incidenţele învierii asupra firii umane asumată de Hristos şi asupra destinului omenirii. Această teologie recurge la argumente, parabole, analogii şi termeni de origine biblică. Care este sensul învierii?

Iisus Hristos n-a rămas închis, pasiv, în mormânt, ca un muritor.

El a intrat în mormânt ca să se pogoare la iad, ca acolo să anunţe învierea şi eliberarea celor peste care moartea stăpânise începând cu Adam. El n-a putut să fie ţinut captiv în mormânt, pentru că Dumnezeu l-a înviat. El însuşi se întoarce la viaţa pământească, din puterea şi libertatea lui proprie, după ce zdruncină temeliile iadului. Aşa cum de bună voie acceptă Crucea, totuşi se scoală din mormânt de bunăvoie.

Paştele lui Hristos este o trecere a firii Sale umane de la starea de chenoză la starea de slavă. Aceasta este taina crucii: pe Cruce, Hristos umilit de oameni, a fost preamărit de Dumnezeu. În timpul vieţii pământeşti, dumnezeirea lui Hristos este acoperită şi umbrită de cortul trupului uman, de chipul robului. S-a arătat în chip de om, de aceea puţini am recunoscut că El e Dumnezeu. „Tu, om fiind, Te faci pe Tine Dumnezeu" (Ioan 10, 33). La înviere, umanitatea Lui devine străvezie, strălucind de razele dumnezeirii Sale.

Învierea lui Hristos este semnul că prin moartea Sa pentru noi ne-a împăcat cu Dumnezeu, de aceea se poate spune că am fost mântuiţi prin viaţa lui (Rom. 5, 8—10). Această mântuire are multe nume: **înfiere,** adică Iisus ne-a înrudit cu Dumnezeu, am devenit fiii lui Dumnezeu, după har, prin mijlocirea Lui; **înnoirea firii,** deoarece trupul asumat de Hristos este acum plin de Dumnezeirea Sa; recapitularea sau împăcarea tuturor cu Dumnezeu. Viaţa **noastră** este ascunsă acum cu El în Dumnezeu (Col. 3, 3), de aceea ce s-a întâmplat cu El, se va întâmpla cu toţi: toţi vor învia, pentru că toţi fac parte din poporul câştiat de Dumnezeu (I Petru 2, 9). Calea care conduce la libertate, împotriva determinismului şi fatalismului, este asemănarea cu patimile lui Hristos.

Ce înseamnă învierea pe plan personal?

„Au nu ştiţi că toţi câţi în Hristos Iisus ne-am botezat, întru moartea Lui ne-am botezat? Aşadar, ne-am îngropat cu El în moarte, prin botez, pentru ca, precum Hristos a înviat din morţi, prin slava Tatălui, aşa să umblăm şi noi întru înnoirea vieţii" (Rom. 6, 3—4). Biserica n-a impus creştinilor să repete drumul lui Hristos, în mod fizic, adică prin urcarea pe Cruce şi prin vărsarea sângelui. Dar fiecare trebuie să imite, în mod sacramental, paştele lui Iisus: „Căci dacă am fost altoiţi pe El, prin asemănarea morţii Lui, atunci vom fi părtaşi şi ai învierii Lui" (Rom. 6, 5). Creştinul care primeşte în taina **Împărtăşaniei, Trupul** şi Sângele lui Hristos, este nu numai împăcat cu Dumnezeu, ci se face împreună-moştenitor cu Hristos (Rom. 8, 17).

În fine, cel ce primeşte lumina învierii este chemat să transmită la rândul său această lumină zicând: „Hristos a înviat", fiecare creştin devine martor contemporan al lui Hristos, creând în jurul lui un spaţiu de lumină, de **bucurie şi de viaţă.** „Era mort şi a revenit la viaţă, era pierdut şi s-a regăsit" (Luca 15, 24). Orice **convertire,** orice schimbare de mod de viaţă, se compară cu învierea. Ştiind bine ce a fost, creştinul trebuie să fie conştient de ce este, de ceea ce poate să devină. El are o mare răspundere faţă de el însuşi. Privind la Hristos răstignit şi înviat, el nu poate să facă ce vrea cu viaţa lui. Uimindu-se de preţul cu care a fost răscumpărat, de cinstea cu care l-a onorat Dumnezeu, creştinul trebuie să asume zilnic propria lui înviere din iadul păcatului cu puterea şi harul „Celui care a murit, şi mai ales a Celui ce a înviat, Care şi este de-a dreapta lui Dumnezeu, Care mijloceşte pentru noi" (Rom. 8, 34).

Pr. Prof. Ion Bria — Geneva

Fericitul Augustin:

Predică în ziua de luni a Sfintelor Paşti

1. Urmând tradiţiei, în aceste zile ale Învierii Domnului nostru Iisus Hristos citim din toate cărţile Sfintei Evanghelii. În pericopa de astăzi am remarcat mustrările pe care Domnul Iisus le adresează ucenicilor Săi, mădularele Sale cele dintâi, care stau de-a dreapta Sa, pentru că nu-L credeau înviat pe Cel pe care, mort fiind, îl plângeau. Părinţii noştri în credinţă încă nu aveau credinţă, învăţătorii care au propovăduit ca să creadă tot pământul, murind pentru aceasta, nu credeau încă. Ei L-au văzut înviind morţii, dar nu credeau că El însuşi a înviat. Aceste mustrări erau, în consecinţă, binemeritate. Ei primeau deslușit revelaţia a ceea ce erau prin ei înşişi şi a ceea ce vor fi de acum înainte prin El. Astfel Petru a luat la cunoştinţă când, foarte sigur pe el la privegherea de la patima Domnului, a şovăit la vremea patimii. Se văzu atunci redus la sine însuşi, suferi în sine de ceea ce era, plânse de ceea ce era şi se întoarse spre Cel ce îl făcuse. Iată, deci, că nu credeau încă, nu credeau încă în lecţia pe care le-a dat-o pe când tocmai vedeau acestea. Cât de mare bunătate din partea Sa că ne-a dat să credem ceea ce nu vedem. Noi credem cuvântului lor, aceia nu credeau ochilor lor.

2. Învierea Domnului nostru Iisus Hristos este o nouă viaţă pentru cei ce cred în Iisus. Şi aceasta este taina patimii şi învierii Sale, pe care trebuie să o cunoaşteţi cu de săvârşire şi să o trăiţi. Că nu fără motiv a venit viaţa la moarte, nu fără motiv izvorul vieţii, unde se adapă pentru a trăi, s-a adăpat dintr-un pahar ce nu i se cuvenea. Căci Hristos nu trebuia să moară. Dacă cercetăm de unde a venit moartea, dacă îi căutăm originea, (aflăm că) păcatul este tatăl morţii. Nimeni nu ar muri, dacă nu ar păcătui niciodată. Cel dintâi om a primit legea lui Dumnezeu, porunca lui Dumnezeu, cu condiţia că, dacă o păzeşte, va trăi, iar dacă o încalcă, va muri. Necrezând că ar putea să moară, el a fost cauza propriei sale morţi şi a înţeles atunci că Cel care i-a dat legea a grăit adevărul. De acolo moartea, de acolo firea de muritor, de acolo truda, de acolo răul şi o a doua moarte după cea dintâi, după moartea temporală — moartea veşnică. Tot omul se naşte legat de această condiţie a morţii, de această lege infernală, în afară de Omul care S-a făcut om pentru ca omul să nu moară.

Căci n-a venit legat, prin legi, de moarte. De aceea se spune în psalm: **Între cei morţi slobod** (Ps. 87, 4). Cel pe care Fecioara L-a zămislit fără păcat, Cel pe care Fecioara L-a născut — şi a rămas Fecioară, Cel care a trăit fără păcat, care n-a murit din cauza păcatului, împărţind cu noi pedeapsa nu păcatul — **„plata păcatului**

(Continuare în pag. a 2-a)

Trad. de diacon lector P. Cherescu

TOMA — PRIN ÎNDOIALĂ LA CREDINŢĂ

Mult prea severă şi ignorând în bună parte complexitatea dar şi frumuseţea personalităţii sale, istoria creştină primară l-a caracterizat pe Toma de „necredincios"; generaţiile ulterioare au preluat acest supranume, considerându-l chiar un fel de prototip al necredincioşilor, al celor care s-au îndoit sau se vor mai îndoi de realitatea Învierii Domnului nostru Iisus Hristos. Pomenit abia de câteva ori în Sf. Evanghelii şi mai mult în treacăt, Sf. Ap. Toma se impune dintr-o dată atenţiei noastre, devenind personajul principal şi umplând aproape un întreg capitol din Ev. după Ioan (cap. XX, 19—31), tocmai prin atitudinea sa discordantă faţă de cele relatate de ceilalţi apostoli: „Am văzut pe Domnul!" Prin răspunsul său, Toma se singularizează şi se plasează pe sine în categoria scepticilor, a îndoielnicilor, dar în nici un caz al celor necredincioşi. „Dacă nu voi vedea, în mâinile Lui, semnul cuielor şi dacă nu voi pune mâna mea în coastele Lui nu voi crede" (La o primă ascultare (citire) a răspunsului său, eşti tentat să afirmi că Toma este tipul necredinciosului prin excelenţă „nu voi crede", numai că o scrutare atentă a textului şi o evaluare justă a firii sale, a temperamentului său, te vor duce spre cu totul alte concluzii: Toma nu este un necredincios, cel puţin nu în sensul consacrat al cuvântului, sceptic sau mai degrabă îndoielnic, da, numai că există o mare diferenţă între necredinţă, şi îndoială, ca stări sufleteşti şi moduri de a te raporta la Adevăr. Necredinţa ca stare de spirit te plasează pe o poziţie de netă împotrivire faţă de Dumnezeu. Prototipul celui necredincios îl aflăm în Scriptură, definindu-şi cu claritate poziţia. „Nu există Dumnezeu" (Ps. 13, 1). Necredinţa ca stare de spirit după Sf. Scriptură este „împietrirea inimii" (Mc. 16, 14) împotriva Adevărului, a evidenţei. Cel necredincios nu face nici o concesie lui Dumnezeu, el este categoric împotriva Lui. Sufleteşte, el s-a rupt definitiv de Dumnezeu, fiind cu atât mai străin de El.

Cu totul altceva este îndoiala. Departe de a avea rigiditatea şi inflexibilitatea necredinţei, şi răceala ei, ea este o stare de suflet mult mai complexă, oscilând între adevăr şi minciună, între speranţă şi disperare, între da şi nu. „Îndoiala, ca şi îndoielnicul sunt făcute din direcţii contradictorii; dacă privim mai atent şi depăşim angoasa contradictoriului, tot ce poate apărea ca un oarecare nici da — nici nu, suspendat între da şi nu, este, în fond, da — şi — nu în acelaşi timp" (Stefan Lupasco), însă în nici un caz statică, amorfă, ea căutând cu dis-

(Continuare în pag. a 2-a)

Pr. N. Stoia

ŞI A ÎNVIAT DIN MORŢI

(Urmare din pag. 1)

leem, pe placa de pe crucea Răstignirii se va scrie că **„Nazarinean se va chema“**,[9] cum s-a şi scris: **„Iisus Nazarineanul Regele Iudeilor“.**

Vechiul Testament ştia tot prin prooroci că, deşi va fi Dumnezeu, va suferi pentru oameni,[10] dar mai ştia şi faptul că, dat morţii, nu va putrezi, ci va învia.[11] De aceea Apostolii Petru şi Pavel îşi vor aduce aminte, după Înviere, de proorocia lui David din Psaltire, şi vor zice: **„Mai înainte văzând (David), a vorbit despre Învierea lui Hristos“.**[12]

Apostolii îşi vor aduce aminte şi de faptul că însuşi Iisus le-a proorocit că va fi ucis, dar că **„a treia zi va învia“.** Textele despre această profeţie abundă în Noul Testament.[13] Evanghelistul Ioan mărturiseşte că abia după Înviere **şi-au adus aminte că Iisus le spusese că va învia, şi atunci au crezut Scripturii** (adică proorociilor vechi despre Înviere) **şi cuvintelor pe care le spusese Iisus.**[14]

De ce nu le-au crezut Apostolii înainte de Înviere? Pentru că nu şi-au pus problema în mod serios, şi pentru că nici n-au crezut că Iisus ar putea fi răstignit. Evenimentul Naşterii lui Dumnezeu pe pământ şi al răstignirii lui Dumnezeu întreceau puterea lor de înţelegere. De aceea Patimile şi Răstignirea i-au dezorientat, i-au descumpănit, i-au decepţionat profund.

De altfel şi un profet din Vechiul Testament, Avacum, care a avut descoperirea **Întrupării**, a **Naşterii** şi a **Învierii**, n-a avut îndrăzneala să le numească, atât i s-au părut de extraordinare. După părerea lui, aproape imposibile. A avut doar puterea de a le anunţa enigmatic, aşa cum le primise, zicând că la un moment dat se va petrece în istorie **„un lucru pe care voi nu l-aţi crede, dacă vi l-ar povesti cineva“.**[15]

Avacum avea dreptate să fie înspăimântat de propria lui viziune. De ce? Pentru că era vorba de ceva ce nu se mai petrecuse niciodată, de ceva ce depăşea orice minte şi închipuire omenească, adică: **să se nască Dumnezeu pe pământ, să sufere cu deznădăjduire moartea**, ca orice muritor, şi apoi **să învieze** cu putere şi bucurie, ca să dovedească lumii că moartea nu-L putea atinge. **Că era Dumnezeu.**

3. **S-au împlinit profeţiile despre Înviere?** S-au împlinit. Învierea a fost cea mai mare biruinţă a Sa. A fost argumentul de nerăsturnat că era Dumnezeu. Că a înviat, au mărturisit-o toţi cei care l-au văzut viu, după ce asistaseră la îngroparea Sa, şi după ce soldaţii constataseră, după lege, moartea Sa, dând corpul spre îngropare. Ucenicii şi mulţi alţii au vorbit cu El, i-au ascultat ultimele învăţături şi au asistat, de data aceasta bucuroşi, la Înălţarea Sa la cer. Au devenit **martori oculari**, la toate aceste evenimente.

La **Cincizecime**, au căpătat putere de Sus şi, din pescari aproape analfabeţi, au devenit scriitori de amintiri despre viaţa şi învăţătura lui Iisus. Acestea au fost şi sunt şi azi **Evangheliile.** Au făcut minuni în numele Lui. L-au propovăduit în toată lumea. Neînvăţaţi fiind, au devenit învăţaţi, capabili de subtilităţi teologice şi de tâlcuiri biblice care uimesc lumea până azi. Fricoşi fiind — să ne aducem aminte de lepădările lui Petru — au devenit alţi oameni, foarte curajoşi. Şi au murit toţi de moarte martirică. Unii necredincioşi i-au acuzat pe Apostoli că şi-au idolatrizat Învăţătorul şi i-au inventat Învierea. **Dar oare moare cineva pentru propria sa minciună?** Cu moartea nu glumeşte nimeni.

Apostolii au propovăduit şi au murit pentru că erau siguri că Iisus a fost Dumnezeu. I-au văzut minunile şi, mai presus de toate, L-au văzut înviat. Logica lor e atât de puternică, încât nu poate fi răsturnată de nici un argument. Ei spun în faţa iudeilor care îi anchetau: **„Nu putem să nu grăim, cele ce am văzut şi am auzit“.**[16] Şi adaugă: **„Am mâncat şi am băut cu Dânsul după Învierea Lui din morţi“.**[17] Şi apoi Iisus a fost văzut după Înviere nu numai de câţiva aleşi, de către Apostoli ci, la un moment dat, de **„peste cinci sute de fraţi deodată“.**[18] Aceştia erau martori neîndoielnici. Erau mulţi. Nu se puteau toţi înşela.

S-a arătat lui Saul din Tars, prigonitorul creştinilor care, în urma acestei întâlniri miraculoase, pe drumul Damascului, după Înviere, biruit de Înviere, va deveni Apostolul Pavel şi va scrie cele **14 Epistole** care vor intra în Noul Testament, înainte de a fi fost scrise **Evangheliile.** El avea informaţiile directe de la Dumnezeu. Nu le citise nicăieri.

Iisus s-a arătat Mironosiţelor şi tuturor Apostolilor, şi lui Toma care nu credea în Înviere. Acestuia i s-a arătat în chip special pentru ca, prin risipirea îndoielii lui, să risipească toate îndoielile care se vor mai produce în viitor, în istorie.

S-a arătat pe drumul Emausului lui Luca şi Cleopa, şi a avut cu ei o conversaţie despre profeţiile referitoare la Sine.

Nu s-a ferit, nu s-a ascuns după Înviere, ca şi cum n-ar fi fost El. Ba chiar şi-a completat **Evanghelia** prin ultimele porunci despre Botez şi propovăduire, trimiţându-i pe toţi Apostolii să vestească Evanghelia, adică Vestea cea bună, în toată lumea.

4. **Pe acestea toate s-a întemeiat creştinismul.** De două mii de ani, preluând de la Iisus porunca iubirii de Dumnezeu şi de oameni, creştinismul orientează lumea, o îndrumează şi o pregăteşte pentru o lume mai bună pe pământ, şi pentru Împărăţia Cerurilor dincolo.

Esenţa învăţăturii Sale este aceasta: **„Să vă iubiţi unii pe alţii“.** Fiţi buni. Fiţi iertători. Trăiţi în pace între voi, oameni şi popoare. Nu uitaţi că sunteţi nemuritori. Pregătiţi-vă viaţa de dincolo încă de aici, prin credinţă şi fapte bune. Harul Lui Dumnezeu vă va ajuta.

Izbânda teoretică a învăţăturilor Sale este incontestabilă. Cine ar putea respinge **iubirea ca principiu de viaţă şi de existenţă frăţească a oamenilor?** În practică însă, şi oamenii, şi popoarele mai trebuie să se străduiască încă, spre a împlini poruncile Sale.

Iubiţi credincioşi,

Să ne străduim să fim printre împlinitorii Cuvântului Evangheliei, şi nu numai printre auzitori. Să alegem nu calea pierzaniei, ci calea mântuirii. Să ne întâlnim cu Iisus întru Împărăţia Sa, urmându-i învăţăturile în viaţa aceasta.

Învierea Domnului să ne fie îndemn spre toată fapta bună. Şi să ne fie bucuria existenţei noastre veşnice, a învierii noastre, şi a întâlnirii dincolo cu toţi cei dragi ai noştri. **„Căci** — spune Sfântul Pavel — **dacă Hristos a înviat, şi noi vom învia!“**

Să trimitem un frăţesc **„Hristos a înviat“** fraţilor noştri români din Basarabia, ca şi românilor din temniţele de peste Nistru. Să ne simtă alături de dânşii în aceste zile ale Învierii, cu speranţa Învierii într-o zi a unităţii tuturor românilor.

Vă fac tuturor urările cele mai bune de sănătate, de bună sporire în toate, de pace şi iubire în familii, şi de bună împăcare cu toată familia oamenilor, împreună cu care ne petrecem viaţa în satele şi oraşele noastre, în Transilvania şi în toată Ţara românilor.

Hristos a Înviat!

---

9 Matei II, 23.
10 Isaia LIII, 3—5.
11 Ps. XV, 10.
12 F. Ap. II, 31; XIII, 15.
13 Matei XVI, 21; Marcu VIII, 31; Luca IX, 22; Matei XX, 18—19.
14 Ioan II, 22; Luca XXIV, 8.
15 Avacum, I, 5.
16 F. Ap. IV, 20.
17 F. Ap. X, 41.
18 I Cor. XV, 6.

Predică în ziua de luni a Sfintelor Paşti

(Urmare din pag. 1)

este moartea (Rom. 6, 23) — Domnul Iisus Hristos a venit ca să moară, nu a venit ca să păcătuiască.

Împărţind cu noi pedeapsa, fără a avea vreo vină, ne-a slobozit din păcat şi din pedeapsă. De ce plată ne-a absolvit? De cea pe care trebuia să o plătim după această viaţă. El a fost răstignit, aşadar, pentru a vădi pe cruce moartea omului vechi care era în noi şi a înviat pentru a face cunoscută în viaţa Sa reînnoirea vieţii noastre. Că astfel ne învaţă doctrina apostolică: **S-a dat pentru păcatele noastre şi a înviat pentru îndreptarea noastră** (Rom. 4, 25). Acest lucru înseamnă că tăierea împrejur a fost dată părinţilor, ca toţi bărbaţii să fie tăiaţi împrejur a opta zi. Tăierea împrejur trebuia să se facă **cu cuţite de piatră** (Cf. Ios. 5, 2), pentru că **Hristos era piatra** (I Cor. 10, 4). Această tăiere împrejur simbolizează prădarea vieţii trupeşti a opta zi prin învierea lui Hristos. Căci a şaptea zi a săptămânii este ocupată de către sâmbătă. În ziua sâmbetei Domnul zăcea în mormânt, în a şaptea zi a săptămânii şi a înviat într-a opta zi. Învierea Sa ne dăruieşte o nouă viaţă. Aşadar a opta zi ne-a tăiat împrejur. În această nădejde noi trăim.

3. Să ascultăm cuvântul Apostolului care zice: **Dacă aţi înviat cu Hristos . . .** (Col. 3, 1). Când vom învia noi cei care încă nu suntem morţi? Ce a voit, aşadar, să spună Apostolul: **Dacă aţi înviat cu Hristos?** Ar fi putut să învieze, dacă nu ar fi murit mai întâi? Ori (Apostolul) se adresa celor vii, celor care n-au murit şi care erau totuşi înviaţi. Ce înseamnă aceasta? Iată ce spune: **Dacă aţi înviat cu Hristos, căutaţi cele de sus, unde se află Hristos, şezând de-a dreapta lui Dumnezeu. Cugetaţi cele de sus, nu cele de pe pământ. Căci voi aţi murit** (Col. 3, 1—3). El însuşi spune aceasta, nu eu şi este adevărat pentru că şi eu spun la fel. Pentru ce spun la fel? **Crezut-am, pentru aceea am grăit** (Ps. 115, 1). Dacă trăim bine, murim şi înviem. Cine continuă să trăiască în fapte rele, nu este nici mort, nici înviat. Ori, cine trăieşte în ticăloşie, nu trăieşte; să moară pentru ca să nu moară. Ce înseamnă: să moară pentru a nu muri? Să se schimbe pentru a nu fi condamnat. **Dacă aţi înviat împreună cu Hristos** — repet cuvintele Apostolului — **căutaţi cele de sus, unde se află Hristos, şezând de-a dreapta lui Dumnezeu; cugetaţi cele de sus, nu cele de pe pământ; căci voi aţi murit şi viaţa voastră este ascunsă cu Hristos întru Dumnezeu. Iar când Hristos, care este viaţa voastră, se va arăta, atunci şi voi, împreună cu El, vă veţi arăta întru mărire** (Col. 3, 1—4). Acestea sunt cuvintele Apostolului. Celui care n-a murit, îi spune să moară; celui care continuă să trăiască în fapte rele, îi spun să se schimbe. Căci dacă trăia în fapte rele, dar nu mai trăieşte în ticăloşii, mort este; dacă trăieşte bine, va învia.

4. Ce se înţelege prin a trăi bine? **Cugetaţi cele de sus, nu cele de pe pământ. Cât timp pământ eşti, în pământ te vei întoarce** (Gen. 3, 19), cât timp lingi ţărâna — iubind pământul, de bună seamă lingi ţărâna — te faci duşmanul Celui despre care psalmul spune: **şi vrăjmaşii Lui ţărâna vor linge** (Ps. 71, 9). Cine eraţi? Fiii omului. Cine sunteţi? Fiii lui Dumnezeu. **Fiii oamenilor, până când grei la inimă? Pentru ce iubiţi deşertăciunea şi căutaţi minciuna?** (Ps. 4, 2). Care este minciuna pe care o căutaţi? V-am spus-o. Ştiu că voiţi să fiţi fericiţi. Arătaţi-mi un om tâlhar, criminal, desfrânat, răufăcător, nelegiuit, mânjit de toate viciile, împovărat de toate mârşăviile şi nelegiuirile, care nu voieşte să fie fericit. Ştiu bine că toţi voiţi să trăiţi fericiţi. Dar ce-l face pe om fericit? Aceasta nu voiţi a o căuta. Căuţi aur, pentru că socoţi că aurul îţi va aduce fericirea; dar aurul nu aduce fericirea. Pentru ce căuţi minciuna? Pentru ce-ţi doreşti în această lume o poziţie mai înaltă? Pentru că gândeşti că stima oamenilor şi fastul lumii te vor putea face fericit. Dar fastul lumii nu te face fericit. Pentru ce căuţi minciuna?

Şi tot ceea ce căuţi aici, când căuţi la faţa lumii, când căuţi iubind pământul, când căuţi lingând ţărâna, căuţi pentru a fi fericit; dar nimic din cele pământeşti nu te vor putea face fericit. De ce nu încetezi a căuta minciuna?

Aşadar, ce te va face fericit? **Fiii oamenilor, până când grei la inimă?** Nu voiţi să aveţi inima grea şi vă împovăraţi cu greutăţile pământului! Până când au avut oamenii inima grea? Oamenii au avut inima împovărată înainte de a veni Hristos, înainte de a învia Hristos. **Până când grei la inimă? Pentru ce iubiţi deşertăciunea şi căutaţi minciuna?** Voind să fiţi fericiţi, voi căutaţi bunurile care vă fac nefericiţi. Vă înşelaţi în căutarea voastră, pentru că ceea ce căutaţi este minciună.

5. Voieşti să fii fericit? Dacă vrei, îţi voi arăta cum să fii fericit. Urmează acolo: **Până când grei la inimă? Pentru ce iubiţi deşertăciunea şi căutaţi minciuna? Ştiţi.** Ce, deci? Că **minunat a făcut Dumnezeu pe cel cuvios al Său** (Ps. 4, 3).

Hristos a ajuns la suferinţele noastre: i-a fost foame, i-a fost sete, a obosit, a adormit, a făcut minuni, a îndurat suferinţa, a fost biciuit, încoronat cu spini, acoperit de scuipat, pălmuit, răstignit pe lemn, împuns cu suliţa, aşezat în mormânt, dar, înviind a treia zi, suferinţa a luat sfârşit, moartea a omorât-o. Fixaţi-vă privirea asupra învierii Sale. Căci **a făcut minunat pe cel cuvios al Său** (Ps. 4, 3) astfel încât l-a înviat din morţi şi i-a dăruit cinstea de a sta de-a dreapta Sa în cer.

El îţi arată prin aceasta ceea ce trebuie să cugeţi, dacă vrei să fii fericit. Căci aici nu poţi fi. În această viaţă nu poţi să fii fericit. Nimeni nu poate fi. Cauţi un lucru bun, dar pământul acesta nu este ţara pe care o cauţi. Ce cauţi tu? Fericirea. Ea nu este aici. Dacă ai căuta aur într-un loc unde nu există, cel care ştie că nu există aur acolo ţi-ar putea spune: „Pentru ce sapi? pentru ce scormoneşti pământul? Faci o groapă pentru a coborî, nu pentru a găsi ceva“. Ce vei răspunde la admonestarea sa? „Caut aur“. Şi el: „Nu-ţi zic: ceea ce tu cauţi, nu este bun; tu cauţi un lucru bun, dar nu se găseşte acolo unde-l cauţi“. La fel şi tu când zici: „Vreau să fiu fericit“. Cauţi un lucru bun, dar nu se găseşte aici.

Dacă Hristos a găsit fericirea aici şi tu o vei găsi. Ce a găsit în ţara morţii tale? Ascultă: venind aici dintr-o altă patrie, n-a găsit altceva din belşug decât: necazuri, dureri şi moarte; iată ceea ce ai aici, iată ceea ce există aici din belşug. El a mâncat cu tine ceea ce se găsea din belşug în sărmana casă a suferinţei tale. Acesta a băut oţet, s-a hrănit cu fiere; iată ceea ce a găsit în sărmana ta casă.

Dar El te-a chemat la măreaţa Sa Cină, Cina cerului, Cina îngerilor, unde El însuşi este pâine. Aşadar, coborându-se la tine şi găsind nefericirea în sărmana ta casă, n-a dispreţuit a se aşeza la masa ta, aşa cum era, şi ţi-a promis-o pe a Sa. Ce ne spune El? „Credeţi, credeţi că veţi veni la fericirea Cinei Mele, deoarece Eu n-am dispreţuit nefericirea mesei voastre“. A luat El nenorocirea ta şi-ţi va da fericirea Sa? Da, ţi-o va da. El ne-a promis viaţa Sa, dar ceea ce a săvârşit este încă şi mai de necrezut: ne-a plătit mai înainte moartea Sa. În tocmai cum ne-ar zice: „La viaţa Mea vă chem, unde nimeni nu moare, unde se găseşte adevărata viaţă fericită, unde hrana nu se strică, unde se reface şi nu lipseşte. Iată unde vă chem, în împărăţia îngerilor, la prietenia Tatălui şi Duhului Sfânt, la odihnă veşnică, la prietenia Mea frăţească, în cele din urmă la Mine însumi. La viaţa Mea vă chem. Nu voiţi să credeţi că vă voi da viaţa Mea? Luaţi chezăşie moartea Mea“.

Iată, aşadar, acum trăim în acest trup care este supus stricăciunii; murim cu Hristos, schimbându-ne viaţa; trăim cu Hristos, iubind dreptatea. Nu vom găsi fericirea, dacă nu vom merge la El, care a venit la noi şi dacă nu vom începe să trăim cu El, care a murit pentru noi.

BUCURIA REGĂSIRII

Sărbătoare românească la Offenburg

Duminică 10 martie a.c. biserica luterană Stadtkierche din Offenburg care oferă găzduire comunităţii ortodoxe române s-a dovedit neîncăpătoare cu prilejul slujbei arhiereşti săvârşită de către **I. P. S. Serafim** înconjurat de un frumos sobor de preoţi, datorită numărului mare de credincioşi români (aprox. 200) care au pecetluit evenimentul cu mireasma specific ortodoxă şi românească. Dat fiind faptul că **Părintele Gabriel Cernăuţeanu** — parohul locului — este un membru activ în lucrarea ecumenică din regiune, la Sf. Liturghie au luat parte şi reprezentanţi de vârf ai Bisericilor Evanghelică şi Catolică, şi mulţi credincioşi ai acestor confesiuni, subliniind prin prezenţa lor preţuirea ce o acordă comunităţii româneşti şi vrednicului ei păstor sufletesc pentru disponibilitatea ecumenică şi de mărturie creştină. Aşa cum arăta în cuvântul de întâmpinare: **Parohia „Sfânta Treime“ din Offenburg trăieşte astăzi un triptic sărbătoresc:**

— 3 ani de la întemeierea parohiei
— integrarea ei sub canonicitatea Mitropoliei Ortodoxe Române, arhipăstorită de către I. P. S. Mitropolit Dr. Serafim Joantă
— prima slujbă arhierească săvârşită aici de către Întâistătătorul Mitropoliei noastre

Părintele Gabriel Cernăuţeanu fiind unul dintre cei **7 preoţi** care au constituit **Grupul de iniţiativă pentru unitatea Diasporei româneşti, ce a pus bazele juridice ale Mitropoliei Ortodoxe Române ca instituţie bisericească,** împlinind un măreţ ideal, a fost răsplătit şi prin participarea majorităţii preoţilor care au purces pe acest drum prezenţi fiind la acest eveniment:

— **Pr. Gabriel Cernăuţeanu** — Offenburg
— **Pr. Simeon Felecan** — vicar administrativ mitropolitan — München
— **Pr. Alexandru Câmpeanu** — Consilier mitropolitan — Regensburg
— **Pr. Alexandru Pop** — Aachen
— **Pr. Liviu Dărăban** — Siegen, lipsind doar: Pr. Lucian Pârjol (Berlin), Pr. Mitu Lazăr (Köln), Pr. Dr. Vasile Florea (Salzgitter).

Din sobor au mai făcut parte:
— **Pr. Vasile Iorgulescu** — Strasbourg
— **Pr. Florian Duţă** — bursier Strasbourg
— **Pr. Marin Cojoc** — bursier München
— **Protos. Ioan Cojanu** — Mânăstirea Sf. Ioan Botezătorul Alba-Iulia
— **Diac. Dumitru Dura** — secretar eparhial

Răspunsurile la strană au fost date de către un quartet coral format din doctoranzii în teologie: **Iulian Isbăşoiu, Corin Condrea, Costel Hăbelea şi Adrian Gabor.**

În cuvântul său de învăţătură Ierarhul nostru pornind de la constatarea psalmistului „iată acum cât e de bine şi de frumos când fraţii sunt împreună“, a elogiat strădania preotului şi a credincioşilor pentru creşterea întru desăvârşire a unităţii în credinţă a Diasporei româneşti, unitate dorită de Dumnezeu, ea constituind podoaba casei lui Dumnezeu pentru care Biserica se roagă permanent. A îndemnat pe credincioşi să facă vii şi lucrătoare virtuţile native ale neamului nostru: sensibilitatea sufletească, preţuirea şi dragostea faţă de alţii, blândeţea, deschiderea şi disponibilitatea de a sări în ajutorul celui în nevoie şi să dea mărturie despre adevărata credinţă. Ortodoxia înseamnă nu numai dreapta credinţă şi dreapta mărturisire ci şi dreapta trăire a adevărului revelat în unirea cu Hristos . . . „fiule dă-mi inima ta“. Într-o lume atât de tehnicizată şi desacralizată să nu aducem libaţiuni numai raţiunii ci „să coborâm mintea în inimă“ — expresie palamită — ca inima să devină aşa cum la David după momentul crucial al pocăinţei, un sediu al simţămintelor dumnezeieşti.

La vremea potrivită au fost împărtăşiţi mulţi credincioşi şi copii.

După otpust Părintele Gabriel Cernăuţeanu a rostit în limba germană şi română un elevat şi iscusit — cum numai oratorii ce posedă harul logosului o pot împlini — cuvânt de salut şi mulţumire, înveşnicind triada bucuriei regăsirii.

Agapa comuna pregătită în Sala mare a parohiei Stadtkirche a prelungit dincolo de biserică atmosfera de sărbătoare românească „. . . Aşa-i românul când se-n-veseleşte . . .“ a răsunat spontan din piepturile celor prezenţi şi lacrimile au inundat ochii lor. Cuvântări adecvate din partea gazdelor, apoi, „Cuvine-se cu adevărat . . .“ au încheiat agapa cu regretul vădit că a trecut atât de repede. La acest eveniment al bucuriei a fost prezentă şi o echipă de la T. V. Română, Redacţia — Viaţa spirituală.

La întoarcerea spre casă Î. P. S. Serafim, împreună cu un grup de credincioşi şi preoţi, a făcut un popas de reculegere la unica ctitorie românească de pe teritoriul Germaniei din Baden-Baden. Nădăjduind că ea nu va mai rămâne multă vreme insolită, căci de vreme ce credincioşii români în istoria lor zbuciumată, precum şi în zilele noastre n-au ridicat palate şi castele, nu redute şi cetăţi fortificate, ci mânăstiri şi locaşuri sfinte de închinăciune nu vor întârzia a ridica noi ctitorii pretutindenea unde vieţuiesc, dacă vor să supravieţuiască.

Preot Alexandru Câmpeanu

TOMA — Prin îndoială la credinţă

(Urmare din pag. 1)

perare şi febrilitate un punct de sprijin, o certitudine de care să se agaţe. Îndoiala nu-l exclude pe Dumnezeu, nici posibilitatea aflării Lui, ea nu se închide în sine însăşi, aşa cum o face necredinţa, rupând orice legătură cu Dumnezeu, dimpotrivă, ea sparge acest cerc, lăsând deschisă cel puţin o poartă spre posibilitatea de a ajunge la Dumnezeu. Scepticul ar putea reformula principiul lui Descartes „cogito, ergo sum“ dându-i o altă înfăţişare, pe măsura structurii sale sufleteşti „dubito, ergo credo“ (mă îndoiesc, deci cred), mă îndoiesc, deci caut şi vreau să ajung la o certitudine, căutând pot să descopăr adevărul, deci să dobândesc certitudinea credinţei. Toma nu spune „nu cred“, ci el condiţionează doar acceptarea adevărului de o confirmare nemijlocită „Dacă nu voi vedea . . . dacă nu voi pune...“.

Necredinţa este rece şi stearpă, aridă; îndoiala te împinge la frământare şi nelinişte sufletească, deci la căutare şi neodihnă. „Căci dacă aceste lucruri sunt în voi şi tot sporesc, ele nu vă vor lăsa, nici trândavi, nici fără roade în cunoaşterea Domnului nostru Iisus Hristos“ (2 Petru 1, 8). Îndoiala are cel puţin un element pozitiv în ea: căutarea. Inspirat, imnograful a definit-o **„necredinţa bună** a lui Toma că inimile necredincioşilor la cunoştinţă le-a adus“ (Slujba Vecerniei mari, stih 4).

Toma n-a fost un necredincios. Motive pe care Sf. Evanghelist Ioan nu le aminteşte, au făcut ca Toma să nu fie de faţă atunci când Iisus s-a arătat prima dată celorlalţi apostoli. Eu spun că Dumnezeu a vrut să fie aşa, şi mai spun că Iisus L-a iubit mult pe Toma, tocmai pentru faptul că îi cunoştea sufletul, îi cunoştea firea care nu accepta jumătăţile de măsură, ci voia adevărul întreg, şi prin el să le ofere o dovadă zdrobitoare tuturor celor care se vor mai îndoi de realitatea Învierii Sale. Numai aşa se explică prezenţa lui Toma alături de ceilalţi apostoli după opt zile de la cele petrecute. Dacă ar fi fost cu adevărat un necredincios le-ar fi replicat simplu şi ferm „nu cred“ şi ar fi refuzat să mai vină. Dar Toma era acolo, era împreună cu ei, aştepta şi el cu înfrigurare venirea lui Iisus, şi toate acestea nu fac decât să arate că în adâncul sufletului său ar fi vrut să creadă sau poate a şi crezut dar se temea să o mărturisească. Totul era atât de măreţ şi de neaşteptat, încât o eventuală întârziere sau chiar nevenirea lui Iisus ar fi fost pentru el o lovitură mult prea năucitoare.

Evanghelistul Luca surprinde cu fineţe psihologică starea tensionată în care se găsea Toma **„necrezând de bucurie“** (24, 41). Sunt momente în viaţa omului de o importanţă covârşitoare pentru el, şi el ştie, simte că aceste lucruri sunt sau pot fi reale şi adevărate, şi faptul că ele se pot întâmpla îi produc o bucurie uriaşă, dar se reţine, îşi înfrânează această bucurie tocmai de teama ca un ceva neprevăzut să nu răstoarne cursul lor firesc, căci atunci dezamăgirea ar fi mult prea mare, năucitoare, ţi-ar pustii sufletul. Într-o astfel de stare sufletească se găsea Toma, între credinţa care a încolţit undeva în adâncul sufletului, şi pe care refuza totuşi să o accepte, tocmai din teama că acest fapt ar fi putut să nu se întâmple. Dar Dumnezeu nu minte, şi mai ales nu dezamăgeşte, nu ne dezamăgeşte, aşa cum prea ades o face omul. El a venit să-I ofere lui Toma cea mai zdrobitoare dovadă a Învierii Sale. „Adu degetul tău încoace şi vezi mâinile Mele şi adu mâna ta şi o pune în coasta Mea şi nu fi necredincios, ci credincios“ (Ioan XX, 27).

Furtuna din sufletul lui Toma s-a liniştit, scepticul a găsit certitudinea, Marele Adevăr, iar mărturisirea lui de credinţă este pe măsura descoperirii „Domnul meu şi Dumnezeul meu!“

SF. GRIGORIE TEOLOGUL

— CUVÂNT LA SFINTELE PAŞTI —

1. Ziua Învierii şi început al celor de-a dreapta! Să ne luminăm de bucurie pentru sărbătoare şi să ne îmbrăţişăm unul pe altul! Să zicem fraţilor nu numai acelora care din iubire ne-au făcut bine sau cărora noi le-am făcut bine, ci şi celor ce ne urăsc pe noi; să iertăm toate cu prilejul Învierii, să ne dăm iertare unul altuia şi eu care am fost asuprit de buna tiranie a laudelor voastre — aceasta v-o mărturisesc acum — şi voi care aţi lucrat această bună tiranie, dacă mă judecaţi pentru încetineala mea, pentru că desigur, această încetineală este mai bună şi mai cinstită de Dumnezeu decât graba altora. Deoarece este bine să şovăim puţin în a primi chemarea lui Dumnezeu precum a făcut Moise mai dedemult (Ex., 4, 13) şi Ieremia mai târziu (Ier. 1, 6) dar să şi alergăm cu grabă atunci când ne cheamă ca şi Aaron (Ex. 4, 27) şi Isaia (Is. 6, 8), ajunge însă numai să le facem cu evlavie pe amândoua, adică să şovăim din cauza neputinţei firii noastre şi să ne grăbim îndată din cauza puterii Celui ce ne cheamă.

2. M-a chemat Taina şi în faţa Tainei am şovăit puţin ca să mă cercetez pe mine însumi (este vorba de fuga Sf. Grigorie în Pont îndată după hirotonirea sa ca preot, **nota ed.**). Cu prilejul Tainei însă mă prezint iarăşi, folosind sărbătoarea ca pe o bună însoţitoare a sfielii şi neputinţei mele, ca să mă înnoiască şi pe mine cu duhul Cel ce a înviat astăzi din morţi şi îmbrăcându-mă în omul cel nou să mă încredinţeze făpturii celei noi împreună cu cei care s-au născut din Dumnezeu, ca pe o făptură bună şi învăţător care este gata să moară şi să învieze cu Hristos.

3. Ieri s-a junghiat Mielul şi s-au stropit uşorii uşilor, iar Egiptul i-a pierdut pe cei întâi născuţi şi nimicitorul a trecut pe lângă noi fără să ne facă rău pentru că pecetea era temută şi cinstită şi pentru că am fost îngrăditi cu Prea Cinstitul Sânge. Astăzi am ieşit cu totul din Egipt şi ne-am eliberat de sub Faraon, de înfricoşătorul ighemon şi de sub păzitorii cei răi, de lut şi de facerea cărămizilor (Ex. 1, 14) şi nu ne va mai împiedica cineva să prăznuim sărbătoare Dumnezeului nostru pentru ieşire şi să sărbătorim „nu cu aluatul cel vechi, nici cu aluatul răutăţii şi al vicleşugului, ci cu azimile curăţiei şi ale adevărului" (I Cor. 5, 8) fără a duce cu noi nimic din aluatul egiptean ateu. (Aici Sf. Grigorie se referă la erezia lui Arie, **nota ed.**).

4. Ieri m-am răstignit împreună cu Hristos, dar astăzi mă slăvesc împreună cu El. Ieri am murit, iar astăzi înviez împreună cu El. Ieri m-am îngropat, iar astăzi înviez împreună cu El. Deci, să-I aducem roade Celui ce pentru noi a pătimit şi a Înviat. Poate credeţi că mă refer la aur

sau argint sau haine sau pietre strălucitoare şi preţioase, adică la materia pământească nestatornică, care rămâne jos şi pe care în cea mai mare parte o stăpânesc cei răi, care sunt robi ai celor pământeşti şi ai stăpânitorului lumii acesteia, care este diavolul. Să ne aducem ca roade (daruri) pe noi înşine, care suntem cea mai cinstită şi mai iubită proprietate a lui Dumnezeu. Să-i dăm icoanei (strălucirea) chipului (Fac. 1, 26), să ne înţelegem bine vrednicia noastră, să cinstim Prototipul chipului nostru, să cunoaştem puterea Tainei şi să înţelegem pentru cine a murit Hristos.

5. Să devenim precum este Hristos, pentru că şi Hristos s-a făcut asemenea nouă. Să devenim dumnezei pentru El, pentru că şi Acela a devenit om pentru noi. A luat ceea ce este mai rău ca să ne dăruiască ceea ce este mai bun. A devenit sărac pentru ca noi să ne îmbogăţim prin sărăcia Lui (II Cor. 8, 9). A luat chip de rob (Fil. 2, 7) pentru ca noi să câştigăm libertatea. A coborât pentru ca să ne înălţăm. A răbdat ispite pentru ca noi să învingem. A suferit necinste pentru ca noi să fim slăviţi. A murit pentru ca să ne mântuiască şi s-a înălţat pentru ca şi pe noi să ne tragă aproape de El, de aici de jos de unde ne aflăm zăcând, ucişi de păcat. Să-I dea fiecare toate. Să-I dăruiască totul Celui ce s-a dat pe sine însuşi preţ de răscumpărare pentru noi (Mt. 20, 28). Nimic mai bun decât pe sine însuşi nu poate cineva să-I dăruiască, dacă ar înţelege Taina şi ar deveni tot ceea ce Acela a devenit pentru noi.

6. Căci şi vouă după cum vedeţi vi se dăruieşte păstorul (aici Sf. Grigorie se referă la tatăl său, bătrânul episcop Grigorie, **nota ed.**). Deoarece aceasta speră, doreşte şi cere de la voi, cei păstoriţi, păstorul cel bun, care îşi dă sufletul său pentru voi. Şi vi se dă pe el însuşi nu numai o dată, ci de două ori. Din toiag, sprijin al bătrâneţelor, el face toiag al duhului şi adună pe cel însufleţit în Templul cel neînsufleţit, (adună) pe oricine în măreţul şi cerescul (Templu), care oricât ar fi de mic, pentru el este lucrul cel mai de cinste, făcut cu sudoare şi osteneală multă şi am putea spune că aceste osteneli nu sunt fără rost. Şi vă dăruieşte toate ale sale (o, cât de mare este mărinimia lui sau pentru ca s-o spunem mai drept dragostea lui pentru fii!) bătrâneţea, tinereţea, templul, arhieria, încercarea, moştenirea şi cuvintele pe care le doriţi. Şi aceste cuvinte sunt nu cele deşarte care zboară în văzduh şi se opresc la urechi, ci acelea pe care le scrie Duhul şi se întipăresc pe tablele de piatră, adică de carne şi care nu se gravează la suprafaţă nici nu se şterg uşor, ci se dăltuiesc adânc prin har şi nu cu cerneală.

7. Toate acestea deci, vi le dăruieşte acest Avraam smerit, patriarhul, capul de cinste şi cuviinţă, posesorul tuturor bunurilor, modelul virtuţii, plinătatea preoţiei, care aduce astăzi ca jertfă desăvârşită Domnului pe unicul său fiu, pe care l-a dobândit în urma făgăduinţei lui Dumnezeu (Sf. Grigorie Teologul face aici referire la sine, asemănându-se cu Isaac cel jertfit de Avraam, **nota ed.**). Voi însă dăruiţi-vă lui Dumnezeu şi nouă ca să fiţi păstoriţi bine, ca să vă sălăşluiţi la loc de răcoare şi să vă adăpaţi din apa odihnei, ca să cunoaşteţi bine păstorul şi ca să fiţi cunoscuţi de el şi să-l urmaţi din voia voastră liberă şi să intraţi pe poartă atunci când vă cheamă ca Păstor, să nu mergeţi după străinii care au sărit şi au intrat în staul într-un mod tâlhăresc şi viclean. Nici să urmaţi glas străin care vă atrage mintea şi vă depărtează de adevăr înspre laturi (Iez. 34, 6) şi pustietăţi şi prăpăstii şi locuri pe care Domnul nu le cercetează, (glas) care vă îndepărtează de credinţa cea sănătoasă în Tatăl şi Fiul şi Duhul Sfânt, într-o singură putere şi dumnezeire (glas care se aude mereu şi îl aud oile mele) şi care prin cuvinte mincinoase şi stricate fură şi depărtează de adevăratul şi întâiul Păstor. Fie ca noi toţi, păstori şi turmă, să fim păscuţi şi să paştem departe de cuvintele lor, ca şi cum (acestea) ar fi planta otrăvitoare şi aducătoare de moarte, astfel încât toţi să fim uniţi cu Iisus Hristos (I. 17, 21). Căruia i se cuvine slava şi puterea în vecii vecilor şi acum şi în viaţa de apoi. Amin.

Traducere de protos. **Daniil Stoenescu** din: Sf. Grigorie Teologul, **Opere complete.** Cuvântări, vol. I, Tesalonic, 1975, pg. 65—73.

SF. PAHOMIE TABENESIOTUL

— Întemeietorul monahismului cu viaţă de obşte. —
— 1650 ani de la moarte —

În decursul istoriei, monahismul s-a organizat sub două forme principale: eremetică şi chinovială.

Forma eremetică, numită şi anahoretică, cunoscută mai mult sub numele de pustnică, este viaţa monahală petrecută în izolare completă, nevoindu-se individual, în peşteri, grote, în crăpăturile pământului sau în chilii. Ca începător al acestui fel de viaţă, prin izolare desăvârşită, este cunoscut unanim evlaviosul Pavel Tebeul (227—341). Acesta s-a nevoit într-o peşteră 90 de ani. A cunoscut lipsurile, pacea patimilor şi bucuriile vieţii de rugăciune. A îmblânzit lei şi alte sălbăticiuni. A trăit 130 de ani.

Însă fondatorul monahismului sub formă eremetică, este Sfântul Antonie cel Mare (251—356). El a fost anahoret în deşertul Tebaida din Egiptul Superior şi prin exemplul vieţii sale, s-au format numeroase colonii de monahi eremiţi, dintre care cea mai cunoscută a fost Scete de lângă Alexandria.

Întemeietorul monahismului de formă chinovială, adică cu viaţă de obşte sau comună, de tip familial, organizată într-o mânăstire, este Sfântul Pahomie Tabenesiotul.

Acesta este cel dintâi şi cel mai mare organizator al vieţii de obşte ,recunoscută de Sfinţii Părinţi ca fiind: „Calea de mijloc" sau „Calea Împărătească", în monahismul creştin.

El s-a născut la Saneboscu în Egiptul de Sus, în anul 290, din părinţi păgâni. În timpul serviciului militar, călătorind după rânduiala vieţii de ostaş în mai multe cetăţi, a venit şi la Oxirinhos, unde s-a creştinat la vârsta de 20 de ani. Eliberat din ceata ostaşilor, pleacă în deşertul Scete la anahoretul Palamon, de la care primeşte primele noţiuni ale vieţii monahale de emerit. Pe când se nevoia la Tabenessi, primeşte vizita unui înger. Acesta îl îndeamnă să adune pe toţi monahii tineri din pustiul Scete şi împreună cu ei să formeze cea de a doua formă de viaţă monahală, după un plan scris pe o tablă de aramă, pe care îngerul i-a dat-o spre orientare, în noua viaţă chinovială sau de obşte.

Cu personalul ce-l avea la îndemână, întemeiază primul mare aşezământ monahal chinovial sau mânăstire cu viaţă de obşte la Tabenessi, aproape de Dendera, pe malul drept al Nilului. Acestuia i s-au ataşat încă 8 mânăstiri de bărbaţi şi două de femei, cărora Sfântul Pahomie le era conducător duhovnicesc, sub denumirea de stareţ. Pentru prima dată în istoria monahismului se organiza meticulos şi strâns unită o comunitate monahală reală, condusă după reguli de comuniune, economică şi duhovnicească, în care se realizau vocaţiile monahilor şi rodeau virtuţile creştine: ascultarea, sărăcia, fecioria, smerenia şi rugăciunea.

După încetarea sângeroaselor persecuţii contra creştinilor, ca urmare a Edictului de la Milan (313), mulţimi imense de creştini plecau în căutarea desăvârşirii creştine. Astfel, numărul monahilor din mânăstirile pahomiene depăşea 7 000 de persoane. Numai la mânăstirea mamă erau 1 300 monahi. În aceste mânăstiri Sfântul Pahomie a statornicit rânduieli de muncă şi de rugăciune, de tăcere, de înfrânare şi de fapte bune, alcătuind cea dintâi pravilă de mânăstire cu viaţă de obşte din creştinism. Aici în viaţa de obşte din mânăstirile Sfântului Pahomie, regulile de viţuire erau codificate în dispoziţii de lege, organizare ce s-a extins în toată lumea creştină şi durează până în zilele noastre. Caracteristica vieţii de obşte, după cum afirmă fondatorul ei este: „A uni sufletele, pentru a le mântui".

Desigur, că nu se putea ajunge la această înaltă formă de viţuire duhovnicească, decât în urma unor eforturi susţinute din partea tuturor viţuitorilor. Însuşi mare ascet, devenit unul din piscurile cele mai înalte ale monahismului primar, mai întâi „s-a făcut pe sine de toate, ca pe toţi să-i câştige" (I Cor. IX, 22), dirijându-i cu mult tact şi răbdare spre urcuşul anevoios al desăvârşirii creştine. În tot timpul vieţii sale, a supravegheat cu dragoste de adevărat părinte, cum se îndeplinesc aceste dispoziţii şi cum decurge viaţa duhovnicească, întărindu-i, învăţându-i „cu timp şi fără timp" (II Timotei IV, 2) şi dându-se pe sine de pildă tuturor, aducând Domnului jertfă curată, osteneala sa. A viţuit 55 de ani, trecând în ceata aleşilor lui Dumnezeu în anul 346. Este prăznuit ca sfânt la 15 mai. De la el ne-au rămas: „Regula pentru monahi şi monahii", alcătuită din 194 paragrafe.

Fiecare regulă a Sfântului Pahomie s-a născut din inspiraţia momentului, cerută de natura faptului având ca bază regula Sfinţilor Apostoli (Faptele Ap. IV, 34—37). Nu a alcătuit mai întâi regulile şi apoi, să le aplice în viaţă, ci a trăit mai întâi faptele şi apoi le-a formulat el sau ucenicii lui: Sfântul Teodor cel Sfinţit (+368) şi Orsiesie (+380). Regulile Sfântului Pahomie sunt de natură practică. Ele au stat la baza „Regulilor Mici şi Mari" ale Sfântului Vasile cel Mare (330—379). „Instituţiile cenobitice", ale Sfântului Ioan Casian (365—435) care a transferat tradiţia monahismului egiptean în mânăstirile sale din Marsilia Galia (416). Precum şi „Regulii" Sfântului Benedict de Nursia (480—547), care a întemeiat Mânăstirea Mont Cassin (529). Fericitul Ieronim (347—420) a tradus-o din limba coptă în cea latină, pentru Mânăstirea sa din Betleem. (Dicţionar de Teologie Ortodoxă, Buc., 1981, pag. 268—269).

Ne-au mai rămas de la Sfântul Pahomie cele „unsprezece scrisori", pentru Corneliu, Syrus, Ioan şi alţi superiori ai unor mânăstiri pahomiene, de fapt filiale ce depindeau de mânăstirea mamă. Ele conţin sfaturi practice, exersarea virtuţilor creştine şi dau ca exemplu, faptele sfinţilor din trecut.

O scurtă privire asupra regulilor pahomiene vizând principalele preocupări monahale, administrativ-duhovniceşti, ale vieţii de obşte din mânăstiri ne ajută să scoatem câteva aspecte ale vieţii de obşte.

Haina sau îmbrăcămintea. Era uniformă pentru toţi, de la cel mai mic, până la cel mai mare (Reg. 159).

Noviciatul. În viaţa monastică, era primit oricine, la orice vârstă şi indiferent de stare socială sau materială. Mai întâi era ţinut la poarta mânăstirii, câteva zile „pentru a-i încerca răbdarea". În acest timp trebuia să se arunce la picioarele celor ce intrau şi ieşeau pe poarta mânăstirii. Uneori era bruscat. Dacă, totuşi stăruia să fie primit, portarul îl ducea în mânăstire, unde era supus unui examen al cunoştinţelor moral-religioase. Apoi sfătuit şi îndrumat asupra celor ce urma a le îndeplini progresiv.

Castitatea. Monahii erau foarte precauţi în viaţa lor, evitând orice raport cu femeile. Pentru a se putea stăpâni, nu-şi îngăduiau să mănânce cu untdelemn, nici vin, nici pat moale şi nici odihnă multă. Râsul şi glumele erau cu desăvârşire oprite (Reg. 51).

(Continuare în pag. a 6-a)

Ierodiacon Teofilact Ciobâcă
Mânăstirea Putna

Bărbatul e cruce de voinic, femeia e jumătate de cruce

Acest proverb l-am întâlnit în culegerea lui Iuliu Zane, dar şi în vorbirea multor bătrâni. De obicei se foloseşte mai mult prima parte. La prima vedere derutează, dar la o analiză mai atentă, vom observa că proverbul este profund ancorat în învăţătura credinţei creştine ortodoxe. Şi iată de ce:

Ştim cu toţii că Sfânta Cruce este altarul de jertfă al Mântuitorului Iisus Hristos. Pe cruce a fost mântuit de păcatul strămoşesc neamul omenesc. Sfânta Cruce a rămas însă şi simbol al victoriei asupra răului, asupra păcatului, asupra morţii. Pe cruce a fost rupt zapisul morţii. Tot Sfânta Cruce a devenit şi armă a creştinilor împotriva diavolului, împotriva răului. Ea face legătura între divinitate şi umanitate. Însemnându-ne cu semnul Sfintei Cruci alungăm pe diavol, amintindu-i că şi pentru noi s-a jertfit Mântuitorul. Ea devine astfel armă nebiruită. Sigur, despre Sfânta Cruce se pot spune multe, dar nu acesta este subiectul ce ni l-am propus aici.

Ne punem, firesc, întrebarea, de unde până unde legătura dintre om şi cruce, aşa cum o face proverbul. E o metaforă bine plasată, bine gândită. Şi omul, mai precis bărbatul, poate să fie la fel de puternic precum e Sfânta Cruce în lupta împotriva răului, a păcatului, a diavolului. Prin rugăciune, prin post, fapte bune, prin virtute şi cu ajutorul harului lui Dumnezeu primit prin Sfintele Taine omul, atât bărbatul, cât şi femeia, se pot sfinţi cu adevărat. Devin ei înşişi purtători ai lui Hristos, sălaşe ale Duhului Sfânt. Sfinţindu-şi viaţa, capătă deplinătatea puterii, asemenea Crucii, asupra răului, asupra diavolului. Până aici bărbatul este egal cu femeia, nu este nici o deosebire între ei, fiindcă amândoi pot să se sfinţească prin viaţă curată şi prin primirea Sfintelor Taine. Bărbatul însă are o posibilitate în plus faţă de femeie. Dacă amândoi pot să se împărtăşească de harul Sfintelor Taine, aşa cum am spus, femeia nu are acces la una dintre acestea: Taina Sfintei Preoţii. Numai bărbaţii primesc această Sfântă Taină. Prin ea, ei, fie că sunt preoţi, fie că sunt arhierei, pot să sfinţească. Femeia, ca şi bărbatul care rămâne în afara Preoţiei se pot sfinţi pe ei înşişi, aşa cum am spus, se pot mântui, dar nu au posibilitatea să dea harul sfinţeniei şi altora. Aceasta o fac numai bărbaţii hirotoniţi. Ei pot săvârşi toate slujbele în biserică şi în afara ei, pot administra Sfintele Taine, iar dacă sunt arhierei pot ei înşişi să hirotonească. În acest sens considerăm înţelesul proverbului în discuţie, iar cel care l-a creat a ştiut teologie.

Pr. Al. Stănciulescu-Bârda

Ars poetica religioasă la D. Ciurezu

Din numeroasele texte poetice religioase publicate de noi, ca şi din antumele lui D. Ciurezu, se deducea credinţa ortodoxă a poetului, în conformitate cu credinţa străbunilor săi şi a întregului neam românesc.

Ciurezu a avut şi o concepţie proprie despre arta religioasă, care este un fel de „ars poetica".

Aceasta nu este cuprinsă în vreun studiu sau într-un tratat, ci am dedus-o din corespondenţa sa cu mitropolitul Firmilian al Olteniei, fost colaborator al lui D. Ciurezu, cât timp a condus această revistă **Albina** (1933—1948).

Nu ne vom ocupa aici de întreaga corespondenţă dintre mitropolitul Firmilian şi poet, ci este suficient să reproducem o scrisoare a poetului către fostul său colaborator, scrisoare din care se deduce un crez artistic, ceea ce noi am numit ars poetica religioasă, deşi este vorba numai de secvenţe ale unui crez poetic.

Cine este familiarizat, cât de cât, cu teoria şi istoria artelor va înţelege degrabă că nu vorbim în van şi că aceste scrisori trebuie să intre într-un corpus al **operei ciureziene**, cât de contradictorie ar fi aceasta.

Pentru a ne argumenta titlul şi cele spuse până acum, este suficient să reproducem, în continuare, o scrisoare a lui D. Ciurezu către mitropolitul Firmilian. Fără nici un comentariu, în plus. Iată, aşadar, textul în discuţie.

Dr. G. Nistor

„ÎNALT PREA SFINŢITE FIRMILIAN

Zilele trecute, am primit o scrisoare de la Bădăuţă, care mă invită să colaborez şi eu la volumul omagial ce ţi se va închina cu prilejul celor 70 de ani de viaţă şi 50 de ierarhie bisericească.

O fac cu deosebită plăcere, deoarece mă leagă alese amintiri de călugărul Firmilian, vechiul meu colaborator la revista **Albina**.

Alăturat, trimit o poezie de ambianţă, ce cred că nu va diminua cu nimic nivelul ştiinţific sau literar al volumului.

Am vrut să scriu un mic studiu despre cultura religioasă şi literatură, dar am renunţat.

Personal, consider cultura religioasă una din disciplinele integrante ale omului de cultură. Ca şi **Istoria, Geografia, Matematica** sau alte diferite ştiinţe, cultura religioasă conţine un material de informaţie şi înavuţire spirituală, ca toate celalalte discipline de cultură umană.

Privită din acest punct de vedere, cultura religioasă nu numai că nu trebuie interzisă omului cult, dar impusă tocmai prin elementul de afinitate pe care îl are cu necunoscutul, cu fantezia, cu literatura.

În această ordine principală, se situează întreaga literatură universală de tentă religioasă. Dante, Milton, Tasso şi toate operele care şi-au găsit în cultura religioasă impulsul primordial. Toată acea grandioasă frescă spirituală a Renaşterii, cu scriitorii, sculptorii, arhitecţii şi muzicienii ei, nu a fost consecinţa unui fanatism savoranolesc, ci simetria unei discipline interioare, pe care a nutrit-o cultura religioasă. Prin ea, s-a ajuns la om şi la umanitate. După cum literatura antică şi-a primit impulsul din mitologie, abordând problema existenţei umane, la fel cultura religioasă deschide omului nebănuite perspective de întrebări şi cunoaştere.

Un scriitor nu poate face abstracţie de valorile constitutive ale conştiinţei sale. El apelează la toate resursele de care dispune spiritualitatea sa. Orice absenţă se va resimţi în opera sa. Cunoştinţele fortifică vocaţia, dau prestigiu şi strălucire talentului. De aceea, personal, cred că elementul de aderenţă, constitutiv al culturii religioase, are aceeaşi comportanţă în speţă, în disponibilităţile conştiinţei creatoare, dacă nu mai mult, exact ca acele discipline de cultură umană...

Dar să lăsăm toate astea pentru altă dată când voi veni la Craiova şi vom putea să stăm mai mult şi în linişte de vorbă.

Până atunci, îţi doresc multă, multă sănătate şi câţi mai mulţi ani. Cu multă preţuire şi deosebită prietenie".

ss. Ciurezu

Text dactilografiat. Arhivele Statului din Sibiu. Fondul D. Ciurezu. Dosar nr. 19. Nepaginat.

Surâsul

Un surâs nu costă nimic dar produce mult;
el îi îmbogăţeşte pe cei ce îl primesc
fără a sărăci pe cei ce-l dau.
El nu durează decât o secundă
dar amintirea lui este uneori eternă;

Nimeni nu este destul de bogat pentru a nu-l primi
şi nimeni nu e prea sărac pentru a nu-l merita;
El creează fericire în cămin, este un suport în afaceri
şi este semnul sensibil al prieteniei.
Un surâs dă linişte fiinţei obosite,
dă curaj celui mai descurajat, consolează tristeţea
şi este un antidot natural pentru toate durerile.

Totuşi el nu se poate nici cumpăra,
nici împrumuta, nici fura
căci este un lucru care nu are valoare decât
din clipa în care se oferă.
Uneori însă veţi întâlni persoane
care nu vă dau surâsul pe care-l meritaţi:
fiţi generoşi, daţi-l voi lor pe al vostru
căci nimeni n-are atâta nevoie de un surâs
ca cel ce nu-l poate oferi pe al său altora.

(Afiş la intrarea unei case de oaspeţi în Elveţia).

Un mare nedreptăţit — Mitropolitul VASILE MANGRA al Ardealului

S-au împlinit trei sferturi de veac, de la moartea lui Vasile Mangra, profesorul, istoricul, aprigul luptător naţional — până în 1910 —, vicar al Consistoriului ortodox din Oradea şi mai pe urmă mitropolit al Transilvaniei.

Personalitatea lui, atât de controversată, ca toate vieţile omeneşti, îşi are luminile dar şi umbrele ei care nu pot fi despărţite unele de altele. Nu poate fi apreciată la justa ei valoare personalitatea acestui om fără a se cunoaşte faptele de lumină care umplu o parte din istoria poporului român din părţile bănăţene-crişene din a doua jumătate a secolului trecut şi mai ales primele două decenii ale secolului nostru. Trebuiesc revăzute şi „umbrele" vieţii sale care au dat prilej numeroşilor săi duşmani — înainte ca şi după moartea lui — de a-l categorisi ca „trădător şi răzbunător".

În anul 1956, lucrând la Episcopia Aradului, am primit într-o zi vizita a doi învăţători bihoreni; erau nepoţii mitropolitului Vasile Mangra. Între altele mi-au spus: **„Părinte vicar, ştim că sunteţi bihorean şi că vă ocupaţi de istoria Bihorului. Vă rugăm să ne ajutaţi să obţinem reabilitarea unchiului nostru. Cu puţin timp înainte de a muri, l-am vizitat la hotelul din Budapesta. Cu glas slăbit de bătrâneţe şi de boala de care suferea, ne-a arătat nişte scrisori pe noptieră şi ne-a spus: «păstraţi aceste scrisori; ele mă vor desculpa»..."** Nu ştiu ce s-a în âmplat cu aceste scrisori. Am căutat să cercetez care a fost ca za morţii mitropolitului Mangra. Am descoperit atât la Arhivele Statului din Budapesta cât şi în matricolele morţilor de la parohia ortodoxă română de acolo, adevărata cauză a morţii.

Am încercat în mai multe rânduri să atrag atenţia celor în drept asupra nedreptăţii ce s-a făcut acestui om, publicând în revista „Familia" din Oradea (nr. 10/1997), împreună cu Prof. Dr. Mircea Păcuranu şi Constantin Mălinaş, precum şi în alte reviste, dar fără nici un rezultat.

Revenim asupra acestui caz în speranţa unei restituiri drepte.

Înainte de anul 1900 — anul trecerii sale de la Arad în postul de vicar episcop al Oradiei — Vasile Mangra s-a distins atât ca profesor la Institutul teologic — pedagogic, ca istoric şi scriitor bisericesc — el fiind întemeietorul şi îndrumătorul cunoscutei reviste de viaţă lungă, **BISERICA ŞI ŞCOALA** — cât mai ales ca înflăcărat luptător naţional. După portretul pe care-l face Teodor Neş, era **„călugărul cu faţa aprinsă, cu ochii scânteietori, care alerga ca o fantomă spre a fi prezent la toate întrunirile politico-electorale şi culturale ale românilor, orator şi animator neîntrecut al maselor populare".**

Îl aflăm printre tinerii entuziaşti care au scos prima revistă românească de la Arad, **SPERANŢA** (1869) urmată de **LUMINA** (1871) cu articole care prevesteau de pe atunci firea de luptător naţional, preocupat de progresul cultural şi social al poporului său. Când, în 1877, i s-a încredinţat editarea unei noi reviste, Vasile Mangra a intitulat-o **BISERICA ŞI ŞCOALA** — nume pe care, în articolul de fond, îl justifică, folosind cunoscuta deviză **„In hoc signo vinces"**, ca reprezentând instituţiile prin care, în viziunea lui, poporul român va putea înainta pe treptele culturii şi bunei stări pregătindu-se pentru ceasul deplinei libertăţi şi unităţi naţionale. Numeroasele articole de conţinut felurit — politic, istoric, pedagogic şi teologic, după cum era concepută structura revistei — îl arată ca un abil şi bine informat scriitor şi luptător. Nu este lipsit de interes faptul — care-i atestă firea de dârz militant — că a dus o adevărată luptă cu privire la utilizarea ortografiei fonetice, după principiile **Academiei Române** din Bucureşti, împotriva conducerii **Episcopiei** care ţinea la ortografia etimologică latinizantă. Faptul a fost atunci deosebit de apreciat, revista de la Arad fiind prima din Transilvania care a adoptat ortografia Academiei din Bucureşti.

Participarea lui Vasile Mangra la luptele pentru apărarea drepturilor poporului român, în cadrul adunărilor electorale şi culturale, i-au adus destule suferinţe. Înlăturat de la catedră, huiduit şi insultat de huligani, el n-a încetat să ducă mai departe lupta căreia şi-a dedicat toată viaţa. Mai mult, a reuşit să ridice la luptă şi celelalte naţionalităţi asuprite din imperiu culminând cu cunoscutul Congres din 1895. Remarcabilă a fost, de asemenea, şi participarea lui la **Mişcarea memorandistă** în cadrul căreia şi-a adus partea de contribuţie la mobilizarea maselor pentru susţinerea revendicărilor naţionale ale poporului român din monarhie.

În 1902 a fost ales cu majoritate de voturi ca episcop al Aradului, în scaunul vacant prin moartea timpurie a episcopului Iosif Goldiş (1899—1902). La propunerea guvernului de la Budapesta, i s-a refuzat **„recunoaşterea preaînaltă"**, urmarea firească a neobositei sale activităţi de luptător naţional. Cei care l-au acuzat de trădare **„pentru o coroană de arhiereu"**, în 1910, şi după moarte, ar trebui să se gândească că atunci, în 1902, ar fi fost suficient un gest cât de mic în sensul aderării sale la politica guvernului pentru ca să obţină recunoaşterea în demnitatea în care a fost ales. De menţionat că îndată după aceea tă alegere, s-a pornit împotriva lui **„cea mai păcătoasă luptă şi cu armele cele mai ruşinoase. Duşmanii săi, o i mai bine zis cei ce voiau să aleagă episcop un „neam" de-al lor (aluzie la gruparea lui Augustin Hamzea, sprijinită şi de mitropolitul Ioan Meţianu) s-au năpustit asupra lui cu furie şi patimă oarbă, doar-doar îl vor dripi din fruntaş ce este... şi au prins tovărăşie spre acest scop cu câţi străini ne uşinaţi căutând mai ales onoarea să i-o întineze. Dar n-au reuşit".** A continuat să rămână în postul de vicar la Oradea, în Bihorul său drag, să lucreze — pe cât se putea atunci — pentru apărarea celor două instituţii, Biserica şi mai ales Şcoala românească pentru care a dovedit o preocupare deosebită. În acest timp, vizitând satele de sub jurisdicţia sa, a folosit acest prilej pentru a aduna de prin bisericile bihorene numeroase manuscrise şi tipărituri vechi pe care le-a studiat, a publicat importante studii în legătură cu ele, apoi le-a dăruit Academiei Române, o altă dovadă a sentimentelor sale patriotice şi a conştiinţei unităţii spirituale a întregului popor român. În revista „Familia" din Oradea a publicat studii de mare importanţă istorică — naţională, între care amintim cel **Despre continuitatea neîntreruptă a elementului românesc în Dacia, Dizertaţiune istorică** şi cel intitulat **Rolul diecilor din Moldova în cultura românilor din Bihor în Secolul al XVII-lea; Monumente de limbă şi de istorie păstrate în bisericile bihorene".** În 1906 a publicat importanta monografie istorică despre Mitropolitul Sava II Brancovici (Oradea, 1906), prin care a combătut cu succes afirmaţiile injurioase ale canonicului blăjan Augustin Bunea cu privire la viaţa acestui mitropolit român recent canonizat ca sfânt în Biserica Ortodoxă Română. În anii următori, a publicat la Sibiu importanta lucrare istorică **Ierarhia şi Mitropolia Bisericii române din Transilvania şi Ungaria,** (Sibiu, 1908) care i-a adus binemeritata distincţie de membru al Academiei Române din Bucureşti.

În anul 1900, când Vasile Mangra prelua scaunul de vicar episcopesc al Oradiei, situaţia şcolii româneşti din Bihor era dintre cele mai triste, mai triste chiar decât în alte părţi din cauza sărăciei endemice a poporului din acest întins judeţ. Legile şcolare din 1879 obligau comunităţile bisericeşti să asigure şcolilor susţinute de ele condiţii identice cu cele ale statului. În caz contrar erau ameninţate cu desfiinţarea sau li se flutura oferta statificării prin care le-ar fi scutit de grija înzestrării şi a retribuirii învăţătorilor la nivelul celor de la şcolile de stat.

Un document din 8 august 1873 înfăţişa Tabloul şcolilor „admoniate" pentru a doua oară de organele ministerului ca **„necorespunzătoare pentru învăţământ"**. Erau în număr de 14, şi anume: Alparea, Cheriu, Chijic, Copăcel, Felcheriu, Hidişelu de Sus, Lazuri (azi Lăzăreni), Oşorhelu, Sărand, Sântelec, Surduc, Rontău, Tăşad şi Calea Mare. Despre cea din Rontău, de exemplu, se afirma că **„şcoala e mică, întunecoasă; lipseşte instrucţiunea religioasă, prunciilor care e neregulat cercetează şcoala, li se propune rugăciunile, cunoaşterea literelor; nu are şcoală de pomi nici sală de gimnastică; învăţătorul nu a absolvit preparandia, etc."**. Că aceste şcoli nu se bucurau de cele mai bune condiţii de funcţionare, e cert. Dar nici lipsa de sală de gimnastică sau şcoală de pomi nu justificau închiderea lor. Scopul urmărit era, evident, statificarea şi prin aceasta maghiarizarea lor.

Greu va fi trebuit să apese asupra conştiinţei noului vicar această situaţie dezastruoasă a bisericilor şi şcolilor româneşti din eparhia pe care era chemat s-o conducă. Trebuia să aleagă între a-şi sacrifica trecutul glorios de luptător naţional din timpul cât a stat la Arad şi între a lăsa să se prăbuşească sub loviturile guvernului, din ce în ce mai puternice, cele două instituţii, singurele în care pulsa viaţa românească autentică. De altfel, alegerea lui Vasile Mangra ca vicar la Oradea însemna un afront dat guvernului. În această demnitate era ales de sinod şi întărit de episcopul comun al celor două eparhii, fără a mai fi necesară confirmarea regală, la propunerea guvernului. Antecesorii săi, vicari episcopeşti la Oradea, — Iosif — Ierotei Beleş, Iosif Goldiş, Miron Romanul şi Ioan Meţianu, toţi au căutat soluţii pentru apărarea intereselor poporului român acceptând chiar mandate de deputaţi din partea partidului liberal de guvernământ ungar. Exista, deci, la Oradea ca de altfel şi în celelalte centre bisericeşti din Transilvania, această tradiţie a căutării unui **„modus vivendi"** cu autoritatea de stat, spre a servi mai bine interesele poporului, pe care T. Neş a numit-o **„politică arhierească"**, atât la uniţi cât şi la ortodocşi. Mai mult decât ceilalţi, Miron Romanul — vicar la Oradea, episcop la Arad şi mitropolit la Sibiu — a avut de îndurat **„ocările"** celor ce nu înţelegeau penibila situaţie a unor ierarhi chemaţi să păstorească în condiţii excepţionale, călcându-şi adesea pe inimă spre a putea salva interesele poporului lor.

Se pare că în această situaţie dezolantă, sufletul lui Vasile Mangra a vibrat cu tărie. Dacă lucrurile ar fi mers înainte în acest fel, el întrevedea cu durere pieirea poporului său prin suprimarea autonomiei bisericeşti — şcolare acordată în 1867. Venind la Oradea, timp de aproape un deceniu, s-a ţinut departe de politica militantă dedicându-şi toate puterile grijii pastorale şi studiilor care l-au consacrat ca istoric şi om de cultură. E limpede că o activitate politică opozi ionistă de felul celei de la Arad l-ar fi făcut imposibil în demnitatea pe care o ocupa dar, mai ales, ar fi împiedicat străduinţele sale pentru apărarea şcolii şi Bisericii româneşti.

Adoptarea liniei din 1910 — fapt socotit ca **„umbră"** a activităţii sale politice — reprezenta în fapt continuarea activităţii înaintaşilor săi, inclusiv a lui Miron Romanul, dând crezare promisiunilor lui Tisza István care, încă din 1903, propusese episcopului de la Arad anumite concesii condiţionate de încadrarea românilor în partidele parlamentare maghiare. Schimbarea politică petrecută în Ungaria în 1910, prin aducerea la guvern a unui partid zis al muncii care promitea să rezolve problema naţionalităţilor şi să acorde dreptul de vot universal, i s-a părut momentul potrivit pentru a întreprinde ceva în folosul poporului său. A acceptat mandatul de deputat, nu fără strângere de inimă şi grele frământări sufleteşti.

O scrisoare datată Oradea, 16/29 martie 1910, deci cu puţin timp înainte de a fi luat hotărârea de acceptare a mandatului de deputat, adresată prietenului său Eugen Broţe, reflectă acest zbucium sufletesc şi reprezintă o adevărată profesiune de credinţă. Scrisoarea începe cu cuvintele: **„Să-ţi scriu? Să nu-ţi scriu? În fine, m-am hotărât să-ţi scriu pentru că nu am nimic rezervat ce n-aş putea sau n-aş avea curajul să pun pe hârtie".** După ce expune împrejurările create în Ungaria prin aducerea la guvern a partidului zis al muncii, el continuă: **„eu, de când am venit la Oradea, n-am făcut politică militantă şi nici prilej nu mi s-a dat să-mi spun măcar părerea în chestie... pentru că cei ce conduc destinele partidului (naţional — n. n.) nu m-au socotit vrednic de atenţia lor. Dar în actuala situaţie schimbată şi încurcată, cercurile politice mai înalte şi-au îndreptat atenţia asupra mea, oferindu-mi şi solicitându-mi cu insistenţă primirea unui mandat de deputat în parlament, din respect atât pentru poziţia mea ce ocup în calitatea de vicar episcopesc, cât şi pentru a-mi da teren pentru a colabora în interesul bisericii şi al culturii naţionale a poporului român... mult m-am gândit şi răsgândit, ce să fac? să primesc, ori să nu primesc mandatul ce mi se oferă? Căci în urma poziţiei şi a relaţiunilor mele oficiale cu cercurile politice dirigitoare, eu nu pot lua lupta în contra lor cu partidul naţional opoziţional; de altă parte, un refuz categoric din partea mea ar fi tot atât cât o opoziţie pe faţă... făcându-mi imposibil chiar în postul ce-l ocup şi unde sunt chemat să reprezint şi (să) apăr interesele a două sute de mii de români. Căci trebuie a se şti, că eu n-am cerşit, nici cerşesc mandat, dimpotrivă, am încercat să declin de la mine distincţia ce mi se face (subl. n.a.)... Factorii competenţi au primit toate rezervele mele dându-mi libertatea de acţiune în toate direcţiile mele".** După ce arată că în Bihor aproape toate mandatele de deputaţi au fost cucerite în trecut de străini şi numai cu greu a putut fi ales Vasile Lucaciu, arată că **„reclamaţiile urbariale ale poporului nostru în comitatul Bihorului sunt de aşa fel încât traiul lui, existenţa lui, în partea cea mai mare, atârnă de bunăvoinţa celor două episcopii, romano-catolică şi greco-catolică a capitoliului latin şi a statului, care împreună posed toate pădurile şi munţii Bihorului. Fără pădure, fără imaş (= păşune), poporul de aici e pierdut, trebuie să prodească în lume. Şi din această cauză, deşi în patru cercuri formează majoritatea covârşitoare, la alegeri nu se poate emancipa de sub influenţa marilor proprietari şi a administraţiei, pentru a se grupa în jurul candidaţilor partidului naţional. În timpurile mai bune, pe la începutul erei constituţionale, de-abia în două cercuri electorale au răzbit cei mai populari români pe atunci în Bihor, Alexandru Roman la Ceica şi Partenie Cosma la Beiuş. Comitetul naţional socotesc că ar trebui să ţină seama de referinţele excepţionale din Bihor şi de poziţia în care mă găsesc eu".** După ce arată că **„vechii lui antagonişti"** l-au atacat vehement chiar înainte ca el să se fi decis, declară că, în opinia lui **„noi trebuie să profităm de discursul lui Tisza şi să reţinem din el părţile favorabile care atrag chestiunile cele mai ardente pentru noi, cum sunt: legea şcolară şi ordinaţiunile lui Apponyi, care ne strâng de gât (în) aşa fel că nu avem răgaz de a ne mai gândi la ziua de mâine, ci cum să frângem lanţul, ca să scăpăm astăzi cu viaţa".** În final, el declară că acesta este modul lui de a vedea lucrurile deşi **„n-a exauriat toate chestiile de la ordinea zilei".**

Desigur, acest **„punct de vedere"** a putut fi criticat, atunci ca şi mai târziu, pentru încrederea pe care Vasile Mangra o acorda **„propunerilor"** lui Tisza, dar el era, fără îndoială, sincer şi acţiona astfel din dorinţa de a salva fiinţa poporului atunci când legile şcolare şi **„ordinaţiunile"** lui Apponyi **„îl strângeau de gât"**. Chiar mai târziu, în 1913, episcopul Hosu de la Gherla, credea oportun să trateze cu Tisza şi să atragă şi pe alţii la această situaţie, **„lipsit de posibilitatea de a intui încurcatele ţiţe politice de pe o parte, pe de alta dominat de interese oportuniste..."**. Gândul la un mâine — frumos dar incert — îl avea şi Mangra ca şi cei mai mulţi dintre fruntaşii români de atunci, dar, în viziunea lui, trebuia salvat prezentul unui popor sărac şi supus îndoitei exploatări, sociale şi naţionale.

Într-o scrisoare a lui Ioan Slavici către Eugen Broţe, datată Budapesta, 10 mai 1910, acesta arată că **„în comitetul partidului (=naţional) nimeni nu are autoritate şi astfel nu e nici conducere. Atât arădenii cât şi bănăţenii sunt nemulţumiţi şi lucrează fără de cuvenitul avânt, încât e de temut că alegerile vor ieşi cu toţi fruntaşii României, face cele mai bune servicii „Mangra, năvalnic cum îl ştii, e hotărât să meargă înainte, deşi nu este în stare să-şi motiveze hotărârea. Ceea ce-l determină nu sunt nici interese, nici calcule,** (aluzie, desigur, la acuza ce i se aduce de unii că urmăreşte să ajungă episcop), **ci un fel de impulsiune instinctivă şi neprecizată. Simţământul meu a fost de la început că el trebuia să facă ceea ce a făcut. Un om care s-a expus atât de adeseori, a umblat atât de adeseori în România, e bun prieten cu noi şi are legături cu toţi fruntaşii României, face cele mai bune servicii cauzei române dacă, în actualele împrejurări i zice: stau la dispoziţia guvernului Majestăţii Sale, căruia eu şi amicii mei i-am fost totdeauna devotaţi. E o jertfă care poate fi zadarnică, dar e un adevăr pe care mai ales D. Ta şi eu l-am recunoscut totdeauna. Am declarat deci că nu aprob ceea ce a făcut el, dar îi rămân prieten şi condamn mişcarea pornită împotriva lui..."** (sub. ns.).

Aprecierile lui Slavici s-au dovedit a fi întemeiate. Acceptarea unui mandat de deputat cu program guvernamental n-a însemnat altceva decât o schimbare de metodă şi de mijloace de luptă pentru realizarea aceluiaşi ideal căruia şi-a închinat toată viaţa, şcoala românească şi salvarea ei, ca un mijloc de propăşire a poporului. O dovedesc faptele sale ulterioare şi câteva atitudini la care ne vom referi.

Chiar cu prilejul alegerilor din 1910, la Ceica, el a ţinut să declare răspicat că acceptarea mandatului nu înseamnă despărţirea lui de poporul român şi de Biserica al cărei slujitor devotat este şi va rămâne. În primul său discurs parlamentar rostit în Camera ungară, la 2 iunie st. n. 1911, după câteva afirmaţii de circumstanţă, Vasile Mangra a spus: **„... insist asupra instituţiilor culturale ale poporului român şi îl rog pe dl. ministru de culte şi instrucţiune publică să aibă o solicitudine mai de aproape pentru bisericile şi şcolile confesionale româneşti, îndeosebi pentru biserica greco orientală română, care deşi numără 2 milioane de credincioşi, cu o mitropolie, două episcopii sufragane, trei institute teologice şi pedagogice, patru internate... totuşi biserica aceasta este tratată astfel încât nu stă deloc în armonie cu greutatea şi însemnătatea ei, împă tăşindu-se de un ajutor de stat de 100 000 coroane şi numai în bugetul prezintelui s-a ridicat cu 101 000 coroane, pentru care fapt exprim mulţumită de recunoştinţă d-lui ministru al cultelor care a recunoscut că ajutorul de stat de până acum dat bisericii orientale e insuficient. Dar trebuie să accentueze că nici această sumă ridicată nici pe departe nu satisface trebuinţelor ei administrative şi culturale".** Apreciind importanţa **„congruei"** (= ajutorul de stat) acordată de stat pentru îmbunătăţirea stării materiale a clerului, dar şi puţinătatea ei, în raport cu **„cerinţele timpului"**, el întreabă: **„cum poate să se susţină, să-şi crească familia şi să-şi îndeplinească chemarea sa culturală şi civilizatorică un preot din 800 coroane ori maximum 1 600 coroane dotaţie anuală, cât prevede legea congruei?"**

Apreciind **„legea de instrucţie"** din 1868 care **„a codificat dreptul bisericii de a învăţa şi s-a sistematizat şcoala confesională"**, Vasile Mangra nu se sfieşte să declare în faţa Camerei că **„legea din 1907, art. 27"** (e vorba de cunoscuta lege Appony) **a redus şi aproape cu totul e devalvat valoarea legii din 1868 întrucât, adecă, prin legea aceasta mai nouă, şcoala confesională numai cu numele şi în suportarea cheltuielilor este a bisericii".** Îşi încheie discursul cu cuvintele lui Herzog Ferencz, **„nu aflu de oportun maghiarizarea ţăranului pentru a edifica statul naţional".**

Un om, un prelat al Bisericii române, chiar deputat cu program guvernamental, care are curajul de a spune aceste lucruri pe faţă în cel mai înalt for al ţării, ni se pare că nu poate fi numit **„trădător de neam"**. Deşi a urmat o linie opusă partidului naţional român de atunci, el a dat glas în parlament intereselor poporului său şi este interesant să se compare revendicările formulate de Vasile Mangra cu cele formulate de protopopul V. Damian, ales din partea partidului naţional român (1910—1918), deosebite în formă, dar cu acelaşi conţinut."

Străduinţele lui Vasile Mangra pentru apărarea şcolii româneşti şi-au arătat în curând roadele. Unul dintre cei mai apropiaţi colaboratori ai săi, învăţătorul Nicolae Firu de la şcoala confesională de pe lângă **„Biserica cu Lună"** din Oradea, declară: **„De când V. Mangra a primit mandatul de deputat pentru parlamentul din Budapesta, atitudinea organelor administrative faţă de şcolile confesionale ortodoxe-române s-a schimbat. Comunele au primit răgaz pentru aducerea în ordine a clădirilor şcolare, iar guvernul a încuviinţat ajutorul pentru plata învăţătorilor fără a-l mai face pendent de situaţia clădirilor şcolare. În timpul celor patru ani până la începutul primului război mondial, Vasile Mangra a inspectat personal toate satele ale căror şcoli nu corespundeau şi erau excepţionate, îndemnând şi ajutând satele ca să-şi aducă în ordine clădirile şcolare. În acest timp s-au ridicat biserici noi în satele: Cheresig, Giriş, Miersig, Leş, Lunca, Lorău, Ortiteag, Satul-Barbă, Chişlaz, Pocioveliştе, Pocola şi altele. S-au clădit edificii şcolare în satele: Leş, Chişirid, Apateul Român, Tăşad, Ortiteag, Săldăbagiul de Barcău, Lunca, Vaşcău, Sudrigiu, Remetea, Pocola, Darvaş (azi în R. P. Ungaria), Abramul de Sus, Varviz, Sântelec şi altele. S-au adaptat şi renovat aproape toate şcolile excepţionate, astfel că în 1918, toate şcolile confesionale ortodoxe române se aflau în bună stare".**

Într-o scrisoare, datată Budapesta, 24 februarie 1912, adresată unui amic al său (Ioan Slavici sau Eugen Broţe), V. Mangra scrie: **„Iubite amicel O ştire îmbucurătoare cred a-ţi comunica despre un succes real al meu obţinut în favorul Consistoriului din Oradea, şi anume în urma cererii mele, ministerul cultelor şi instrucţiunii publice a ridicat anual ajutorul pentru Consistoriul al cărui preşedinte sunt, la suma de 29 000 coroane, de la 12 000 coroane, cât a primit mai înainte anual, ridicând plăţile referenţilor şi dotând posturi, care de la introducerea Constituţiei (=Statul şagunian) nu s-au putut îndeplini (= completa) tocmai din lipsă de mijloace băneşti, la suma fixă de 4 000 coroane anual pentru fiecare referent, precum şi pentru secretarul Consistoriului. În chipul acesta am ajuns să pot îndeplini postul de referent în senatul epitropesc (= secţia economică) la care îţi propuneam altădată că aş dori mult să Te am pe D. Ta, nu numai ca un bun prieten, ci ca o putere de muncă cu pricepere în chestii economice-financiare".** Îl roagă să nu facă uz de această ştire, până când nu va apare oficial în presă, **„căci nu vreau să trîmbiţez în lume succesul meu"** — se încheie scrisoarea. La astfel de concesiuni din partea guvernului se gândea, probabil, Roman Ciorogariu când, stricând prietenia cu el, îi scria: **„Pe tine te poate justifica un singur fapt, reale concesiuni din partea guvernului şi inaugurarea unei noi politici de naţionalitate în favorul nostru..."**

În 1916, în urma morţii mitropolitului Ioan Meţianu (21 ianuarie/3 februarie 1916), în 24 iulie/6 august, acelaşi an, a fost ales ca mitropolit al românilor ortodocşi din Transilvania, vicarul de la Oradea, Vasile Mangra. Erau zilele în care intrarea României în război împotriva Austro-Ungariei a dat prilej guvernului să pornească o puternică campanie de represiune împotriva românilor şi să intervină puternic în treburile interne ale Bisericii ortodoxe. E adevărat că guvernul a sprijinit alegerea lui Vasile Mangra dar, după expresia prof. E. Glück, **„până acum nu s-a stabilit că în cazul acesteia alegeri, cât a reprezentat dorinţa guvernului, cât tradiţia mitropoliţilor care au stat la distanţă de partidul naţional-român şi, mai ales, opinia publică care se temea de o sedisvacanţă prelungită, provocată de neacceptarea celui ales. În pragul intrării României în război exista teama de suspendare a autonomiei Bisericii, aşa cum procedase guvernul cu sârbii".**

După căderea guvernului Tisza şi revenirea la putere la rezortul cultelor a celebrului conte Apponyi, urmat de contele Zichy, opinia publică românească înfricoşată îşi îndrepta ochii spre Vasile Mangra ca ultimă speranţă de salvare. Şi nu s-a înşelat! Intervenţiile lui Vasile Mangra pe lângă forurile conducătoare a salvat multe vieţi româneşti, între care e destul să amintim pe contracandidatul său la alegerile de la Ceica (1910), dr. Ioan Suciu, fost prieten, apoi detractor al lui, la ordinele partidului naţional; pe Ioan Lupaş care a fost unul dintre cei mai mari acuzatori ai lui, dar care, într-o declaraţie dată nepoţilor mitropolitului Mangra, în 1958, recunoaşte măreţimia acestuia şi crede că a sosit timpul reabilitării lui, pe soţia fruntaşului român din Braşov, Ilie Măcelaru. Într-o adresă datată Budapesta, 28 octombrie 1916, ministrul de interne comunică mitropolitului Vasile Mangra că, în urma intervenţiei lui, soţia lui Măcelaru din Braşov, internată la Ruszt — Şopron, în baza ordinului 33023/1916, a fost eliberată.

În acest timp, în faţa evenimentelor de război, contele Apponyi pregătea crearea celebrei **„zone culturale"** cu desfiinţarea şcolilor româneşti în 11 comitate situate în zona graniţei cu România, preludiu al desfiinţării generale a şcolilor româneşti. Consistoriul arhiepiscopesc, în frunte cu Vasile Mangra, a **„demonstrat"** împotriva acestei măsuri. În faţa situaţiei împlinite, Consistoriul arhiepiscopesc, în frunte cu mitropolitul Mangra, a căutat să atenueze urmările nefaste ale acestei măsuri. S-a hotărât predarea limbii române în şcolile existente, preluarea învăţătorilor, răscumpărarea de către stat a edificiilor şcolare confesionale.

În toamna anului 1917, ministrul Apponyi a numit comisari de supraveghere la preparandiile româneşti. Consistoriul mitropolitan, sub semnătura lui Vasile Mangra, a înaintat un protest ministrului. Acelaşi Consistoriu a reuşit să cointereseze şi celelalte Episcopii, înaintând un protest comun **„în problema acuzaţiilor aduse Preparandiilor româneşti".**

O atitudine demnă a avut Vasile Mangra şi în problema comisarilor guvernamentali trimişi să asiste la şedinţele sesiunilor sinoadelor (= adunărilor) eparhiale din anul 1918. Această nouă încercare a guvernului de a călca în picioare autonomia Bisericii române a tulburat puternic spiritele şi mai ales conducerile eparhiale, chemate să vegheze la respectarea acestei autonomii garantate prin lege. Se ştie că până la urmă fiecare eparhie a rezolvat în felul ei această imixtiune a guvernului. Protopopul Givulescu de la Radna, trimis de episcopul Ioan I Pap al Aradului să sondeze situaţia de la Sibiu, a raportat că mitropolitul Vasile Mangra i-a declarat: **„Eu pe comisar nu-l recunosc de persoană oficioasă** (subl. ns.) **şi nu-i îngădui nici o ingerinţă în adunarile sinodului. La întrebarea mea, dacă cu toate acestea va căuta să se ingereze, ce va fi? Ex. Sa mi-a răspuns: Atunci voi dizolva sinodul".** Urmaşul lui Apponyi, contele Zichy, a comunicat Consistoarelor româneşti că **„măsurile luate de înaintaşul său le va susţine"** ameninţând că în caz de nesupunere, **„va lua măsurile necesare imediat în interiorul zonei culturale".** Aceasta era soarta care aştepta pe poporul român şi instituţiile sale culturale, dacă evenimentele de război ar fi luat altă întorsătură.

Toate evenimentele relatate aici, desigur incom-

(Continuare în pag. a 5-a)

Prof. dr. Gheorghe Liţiu

SFÂNTUL MARE MUCENIC GHEORGHE

Ne mai aflăm încă sub imperiul de lumină și har al marelui praznic al Învierii Domnului, Dumnezeului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos și sufletele noastre vibrează adânc de măreția acestui măreț praznic al praznicilor și sărbătoare a sărbătorilor cum o numește canonul pascal.

Prin Înviere moartea a fost biruită. Iadul ca împărăție a morții a fost prădat, strămoșii eliberați din osânda cea veșnică și lumea restaurată ontologic în frumusețea și puritatea ei originară.

Ne aflăm încă sub ploaia de har și binecuvântare a Învierii Domnului și Biserica Creștină ne cheamă să ne ve el m duhovnicește, cinstindu-l pe unul dintre fiii ei, care s-a învrednic t să urce scara ce duce la cer până la treapta sfințeniei și să primească acolo în cer, din mâna Mielului celui înjunghiat și înviat cununa cea nestr căcioasă a măririi și a martirajului creștin.

Hristos cel Înviat ca începătură a celor adormiți (1 Cor 15, 20) este temei al credinței noastre și nădejdea nemuririi și a învieri noastre în ziua cea de apoi (1 Cor. 15, 17) iar mucenicul Gheorghe, ostașul cel nebiruit, constituie pentru noi un model vrednic de urmat, un ideal de întruchipat în așa fel ca prin tot ceea ce facem și gândim să strălucească Hristos deplin în noi.

Învierea Domnului ca temelie a credinței și garanție a nemur rii și a învierii tuturor oamenilor, a însuflețit de-a lungul vremurilor milioane și milioane de suflete creștine care luând Crucea c iar cu prețul vieții lor au trăit și au mărturisit acest adevăr în fața unei lumi păgâne și ostile și au câștigat cununi nepieritoare în împărăția lui Dumnezeu.

În fața persecuțiilor sângeroase de neînchipuit pentru noi cei de astăzi, ei, martirii, au dovedit un curaj fără de seamăn, o credință neclătită, puternică și vie, rez stentă și lucrătoare prin iubire (Gal. 5, 6), o credință în stare să mute și munții necredințe!

Și într-adevăr i-au și mutat!

Dar nu numai atât; au făcut ca imperii milenare să se clatine în fața predicii lor, au zdrobit „toată înșelăciunea cea idolească" și au temeluit prin sângele lor, o lume nouă, o lume creștină, o lume a Harului și a binecuvântări.

Într-o astfel de „epocă de aur de foc și de sânge", de curaj și de tărie a trăit și Sf. Mucenic Gheorghe căruia Biserica i-a acordat titlul de „megalomártiros" (mare mucenic) și de „tropeo.óros" (purtător de biruință).

Biruința lui Hristos asupra morții a devenit biruința martirilor, iar sângele Său vărsat pe Crucea Golgotei a fost sămânța care a făcut să încolțească și să se răspândească sângele martirilor din întreaga lume, așa încât pe bună dreptate avea să constate scriitorul bisericesc Tertulian „Sângele martirilor este sămânța creștinismului". Nimic nu convinge mai bine și mai eficient decât fapta personală și spiritul de sacrificiu.

Creștinismul ca religie a iubirii a reușit să cucerească lumea și încă o lume păgână și ostilă doar cu câțiva pescari deveniți apostoli și după ei cu șiruri nenumărate de martiri și mărturisitori ai credinței, mulți proveniți dintre păgâni.

Este arhicunoscută aproape de toți viața marelui mucenic Gheorghe. Originar din Capadochia, dintr-o familie creștină — se pare că tatăl său a murit ca martir — a fost educat în credința cea dreaptă încă de mic copil. A intrat apoi în armata romană și pentru calitățile sale deosebite a reușit să ajungă comandant de oști încă de tânăr.

Era însă ostaș al lui Hristos pe care-L slujea cu vrednicie și credință și pe care-l făcea cunoscut tuturor. Păgânul împărat Diocleția cel care a pornit „ca o fiară turbată asupra Bisericii" (Lactantiu, De mortibus persecutorum), a dat în anul 302 un edict prin care toți locuitorii imperiului erau somați și obligați să se prezinte în fața tribunalelor romane pentru a aduce jertfe zeilor oficiali ai Imperiului.

O persecuție cruntă s-a abătut atunci asupra Bisericii și a credincioșilor ei care refuzau să aducă astfel de jertfe idolilor neînsuflețiți.

Mii de creștini au fost arestați, supuși torturilor, uciși iar alții au fost exilați „ad metalla", la groaznicele mine de plumb ale imperiului roman.

Unii, relativ puțini, — ne spun istoricii bisericești — au apostaziat, mulți doar de formă pentru a-și salva viața și bunurile.

Într-o astfel de situație deloc ușoară, pentru Biserica Creștină s-a ridicat ca o făclie luminoasă și ca un stâlp al credinței mucenicul Gheorghe care a avut curaj să-l înfrunte pe împărat și să-l mărturisească pe Hristos.

Au urmat apoi pentru mucenic și pentru cei împreună cu el, temniță și batjocuri, cazne îngrozitoare: bătăi, smulgeri cu unghii de fier, întinderi pe roată, aruncare în groapă cu var nestins și altele, dar toate acestea n-au fost în stare să-l clătească din statornicia sa în credința creștină.

Actele Martirice ne relatează că în cele din urmă, după ce a reușit să convertească la creștinism chiar pe Alexandra împărăteasa, soția lui Diocleția, Sf. Gheorghe i s-a tăiat capul într-o zi de 23 aprilie a anului 303 și a intrat astfel biruitor întru cămările cele luminoase ale Împărăției Cerurilor. Sfintele lui moaște au fost adunate de creștini și îngropate cu evlavie, iar astăzi se păstrează în mânăstirea închinată lui din localitatea Lyda (Israel).

A rămas pentru totdeauna în amintirea Bisericii și a credincioșilor „ca un izbăvitor al celor robiți, al celor săraci ocrotitor, celor bolnavi doctor și conducătorilor ajutător" cum îl numește troparul sărbătorii.

Se cuvine și noi, creștinii veacului de astăzi, să avem de-a pururi în față icoana plină de credință și de bărbăție a mucenicului Gheorghe și a tuturor mucenicilor care au trecut dincolo, în Patria cerească cu semnul credinței în Hristos și în Înviere.

Să dovedim numirea noastră de creștini și de martori ai Învierii lui Hristos prin faptele noastre și prin împlinirea poruncilor dumnezeiești în viața de zi cu zi.

Să ne amintim mereu de cuvintele altui martir săvârșit în Circul Roman prin sfâșierea fiarelor sălbatice, Sf. Ignatie Teoforul care zice: „mai bine să fie cineva creștin în ascuns, fără să o spună, decât să o spună fără însă a fi. E mai bine să nu învețe nimic pe altul, dacă viața lui nu se potrivește cu ceea ce învață el".

Având model pe Iisus cel răstignit și Înviat, pe toți sfinții între care și mucenicul purtător de biruință astăzi prăznuit să ne străduim să fim și noi următori ai lui Hristos și propovăduitori ai Învierii și ai păcii în lume.

Să ne bucurăm cu adevărat de Învierea Domnului prin care și noi nădăjduim, prin rugăciunile Sf. Mucenic Gheorghe și ale tuturor Sfinților să ajungem la ziua cea neînserată a Împărăției lui Hristos, „unde pururea cu Domnul vom fi" (1 Tesal. 4, 17).

Arhid. drd. Visarion Bălțat

Ion Gheție - Al. Mareș, Diaconul Coresi și izbânda scrisului în limba română, București, 1994, p. 394, planșe 44.

Cei doi eruditi filologi ai scrisului vechi românesc, după o îndelungată și laborioasă cercetare în timp, ne dau cea mai documentată monografie pe care o avem până în prezent despre „Diaconul Coresi și izbânda scrisului în limba română".

Cum se menționează în „Cuvânt înainte", lucrarea este la curent cu întreaga bibliografie coresiană. Autorii ei au atacat subiectul din mai multe direcții, animați de dorința de a oferi o imagine cât mai cuprinzătoare și mai aproape de adevăr a activității tipografului și omului de cultură român.

Unghiurile de abordare a cercetărilor au fost, concomitent, cel de istorie literară, cel filozofic și cel lingvistic. În tratarea subiectului, se are în vedere că toate cărțile lui Coresi sunt traduceri, lucru de care s-a ținut seama de la început „pentru a distinge faptul stilistic ce aparține traducătorilor români (anonimi) de cel reprodus mai mult sau mai puțin mecanic după original".

Lucrarea a fost structurată în cinci părți, fiecare divizată în mai multe capitole. Prima dintre ele, **Chestiuni generale**, cuprinde o investigație critică a literaturii de specialitate consacrate diaconului Coresi, precum și a informațiilor reunite până astăzi în legătură cu viața și activitatea sa. Următoarele părți, a doua și a treia, cu un caracter descriptiv.

Titlurile lor sunt: **Tipăriturile românești și Tipăriturile slavone.** Obiectul capitolelor integrate părții a patra: **Coresi și epoca sa**, îl constituie plasarea activității lui Coresi în contextul cultural al vremii sale. În ultima parte, a cincea: **Posteritatea lui Coresi**, e dedicată influenței exercitate de tipăriturile coresiene asupra dezvoltării ulterioare a literaturii române și a limbii noastre de cultură.

Concluziile cu care se soldează investigația laborioasă a celor doi autori sunt reunite în **Încheiere** (p. 375—380). La sfârșit, lucrarea beneficiază de un rezumat în limba franceză și în limba germană.

Ne oprim asupra concluziilor reținute de autori în **Încheiere.** De la început, se subliniază, că în studiul monografic consacrat personalității lui Coresi s-a urmărit, în principal două scopuri: întâi, să se examineze critic literatura de specialitate consacrată lui Coresi, pentru a stabili ce anume poate fi reținut și ce nu dintr-însa, și, în al doilea rând, să se formuleze, în lumina ultimelor achiziții ale științei, unele puncte de vedere noi asupra problemelor abordate.

Ceea ce se poate afirma cu deplină siguranță este că diaconul Coresi a fost un tipograf independent, stăpân al uneltelor sale. El s-a pus la dispoziția diverșilor comanditari. Așa se explică prezența sa în oficina honteriană, împrejurare care nu semnifică câtuși de puțin că el s-ar fi aflat în serviciul sașilor luterani din Brașov.

Opera coresiană, afirmă autorii, trebuie plasată și examinată în context panromânesc, stabilindu-se, în ordine, punctele de incidență cu alte texte literare, raportul cu diversele curente culturale ale epocii, precum și efectele cele mai importante pe care le-a exercitat asupra culturii române.

O problemă larg dezbătută în filologia românească a fost cea a relației dintre tipăriturile coresiene și traducerile românești pe care le-au difuzat, o problemă care se pune: din ce centre culturale și pe ce căi și-a procurat diaconul Coresi manuscrisele sale puse sub tipar? De la N. Iorga încoace, aproape fără excepție, cercetătorii români au susținut că originalele imprimate de Coresi au fost rotacizante, provenind din Maramureșul voievodal, devenit astfel leagănul scrisului literar românesc.

Punctul acesta de vedere a ajuns în scurtă vreme un loc comun de istorie literară și în filologia românească. El are însă de făcut față, de la început, unor obiecții importante. De exemplu, nu posedăm versiuni rotacizante decât în privința **Psaltirii** și **Apostolului.** Orice legătură de filiație cu celelalte tipărituri coresiene e ipotetică și scapă de sub controlul riguros al faptelor.

O altă obiecție constă în absența oricăror informații referitoare la activitatea de traducere care s-ar fi desfășurat în Maramureș (și în nordul învecinat al Ardealului) în cursul secolului al XVI-lea sau, eventual, al XV-lea. Existența unui puternic focar de cultură la mânăstirea Peri, unde ar fi fost efectuate întâile traduceri românești ale cărților sfinte, ține de domeniul legendei. Argumentele de ordin lingvistic invocate de partizanii teoriei maramureșene nu ne îndreaptă atenția numai spre nordul extrem al Transilvaniei (cu Maramureșul), ci spre un teritoriu mult mai vast, cuprinzând Banatul — Hunedoara, Transilvania de la nord de Mureș și Moldova, deci jumătatea de miazănoapte a Dacoromaniei.

(Continuare în pag. a 6-a)

Pr. I. Ionescu

Lepădarea și căinta Sfântului Apostol Petru

(Lecție de religie)

1. Rugăciunea la intrarea în clasă
2. Organizarea clasei pentru lecție
3. Verificarea temei și a cunoștințelor predate în lecția anterioară
4. **Legătura cu lecția ce urmează să fie tratată**

Am văzut că după Cina cea de Taină, Domnul împreună cu Sfinții Apostoli „au ieșit la muntele Măslinilor. Atunci le-a zis Iisus: Voi toți vă veți sminti întru Mine în noaptea aceasta, căci scris este: Bate-voi păstorul și se vor risipi oile turmei... iar Petru răspunzând a zis: dacă toți se vor sminti întru Tine, eu niciodată nu mă voi sminti" (Matei 26, 30—33)

Atunci Domnul îi vestește ceea ce nu peste mult timp avea să se întâmple, zicându-i: „Amin grăiesc ție că în noaptea aceasta, mai înainte de a cânta cocoșul, de trei ori te vei lepăda de Mine". Auzind aceasta, Sfântul Apostol Petru răspunde Învățătorului: „Chiar de-ar fi să mor împreună cu Tine, nu mă voi lepăda de Tine. Asemenea au zis și toți ucenicii" (Matei 26, 34—35).

5. **Comunicarea subiectul i lecției noi**

Cu toate astea, Apostolul Petru se va lepăda de Domnul așa cum i s-a prezis. Vom urmări în continuare lepădarea și căinta Sfântului Apostol Petru.

6. **Însușirea noilor cunoștințe**

a) **Relatarea evenimentului lepădării și căinței Sfântului Apostol Petru**

Însoțit de trei din ucenicii Săi, Ioan, Iacob și Petru, Domnul S-a dus după Cina cea de Taină în grădina Ghetsimani ca să se roage. „Și sosind în acel loc, le-a zis: „Rugați-vă să nu cădeți în ispite". Și s-a depărtat de la ei ca la o aruncătură de piatră și îngenunchind, se ruga... și sculându-se de la rugăciune, venind către ucenici, i-a aflat dormind de întristare". (Luca 22, 39—45). Sculându-se au fost întâmpinați de mulțimea condusă de Iuda ca să-L prindă. Iar Iisus i-a zis: „Iuda, cu o sărutare vinzi pe Fiul Omului?" (Luca 22, 48). În acest timp, „scoțând sabia, Petru a lovit pe unul din slujitori și i-a tăiat urechea" (Ioan 18, 9—11). Mustrându-l, Domnul îi spune lui Petru: „Întoarce sabia la locul ei, căci toți cei ce ridică sabia, de sabie vor pieri" (Matei 26, 52). „Paharul pe care mi l-a dat Tatăl, oare nu-l voi bea?" (Ioan 10, 11), „Sau ți se pare că nu pot să rog pe Tatăl Meu și să-mi trimită acum mai mult de 12 legiuni de îngeri? Dar cum se vor împlini Scripturile, că așa trebuie să fie?" (Matei 26, 53—54). „Și atingându-i urechea, l-a vindecat" (Luca 22, 51). Toți Apostolii L-au părăsit pe Domnul, afară de Ioan și Petru, care L au urmat în continuare și la judecată. Deci oastea și căpetenia cea peste 1 000 și slujitorii iudeilor au prins pe Iisus și L-au legat. Și L-au dus întâi la Ana, căci era socrul lui Caiafa, care era mare preot în anul acela... și mergea după Iisus Simon Petru și celălalt ucenic, iar ucenicul acela era cunoscut marelui preot și a intrat împreună cu Iisus în curtea marelui preot; iar Petru a stătut la ușă afară. Deci a ieșit celălalt ucenic, care era cunoscut marelui preot și a spus portăriței și a băgat înăuntru pe Petru. Și a zis lui Petru slujnica portăriței: „Nu cumva și tu ești din ucenicii omului acesuia?" (Ioan 18, 12—17) Dar el s-a lepădat înaintea lor, a tuturor, zicând: „Nu știu ce zici" (Matei 26, 70). În acest timp Mântuitorul este judecat de arhiereul Ana, care condamnându-l la moarte, L-a trimis la Caiafa ca să pronunțe și el sentința... Apostolul Petru „ieșind la poartă" a fost întâmpinat de altă slugă care „a zis celor de acolo: și acesta era cu Iisus Nazarineanul. Și iarăși s-a lepădat Petru cu jurământ: „Nu cunosc pe omul acesta" (Matei 26, 71—72). Și Simon Petru sta și se încălzea... zis-a lui una din slugile marelui preot, rudă a celui căruia îi tăiase Petru urechea: Dar nu te-am văzut eu în grădină cu el?" (Ioan 18, 26). „Iar după puțin, apropiindu-se cei ce stau în preajmă au zis lui Petru: „cu adevărat și tu ești dintre ei, căci și graiul te vădește". Atunci el a început să se blesteme și să se jure: „nu cunosc pe omul acesta. Și îndată a cântat cocoșul". (Matei 26, 73—74). „Domnul întorcându-și capul, îl privește atunci pe Petru. Și și-a adus aminte Petru de cuvântul lui Iisus, care îi zisese: Mai înainte de a cânta cocoșul, de trei ori te vei lepăda de Mine. Și ieșind afară a plâns cu amar" (Matei 26, 75).

b) **Explicații.**

De aici vedem că la început Petru a fost plin de curaj și a făgăduit solemn că nu se va lepăda de Învățătorul. La început a fost plin de entuziasm datorită atașamentului sincer pe care îl avea față de Domnul. Ca și cum erau — de altfel — și ceilalți Apostoli. Văzându-l apoi pe Iisus în fața brutalităților celor doi judecători, ca și a atmosferei de batjocură generală față de Domnul, la care se adaugă și sentința de condamnare la moarte, curajul de altă dată se destramă și se transformă în teamă cumplită, iar atașamentul făgăduit, se pierde și el, încât Apostolului nu-i mai rămân decât grija propriei vieți. În această situație, cuprins și dominat de frică, a uitat complet promisiunea făcută... Dar s-a regăsit pe sine însuși din învolburarea temerii de moarte, și anume, atunci când Domnul L-a privit direct. Dar era prea târziu, fiindcă el se lepădase. Apoi Petru s-a retras și „a plâns cu amar". Aceasta înseamnă că i s-a trezit conștiința care îl mustră pentru fapta săvârșită, iar el se căiește, îi pare nespus de rău. Și se spune că de atunci, ori de câte ori cântă cocoșul în zorii zilei, Apostolul Petru reamintindu-și de fiecare dată fapta lui, plângea — ca prima dată — „cu amar", adică cu adâncă părere de rău, cu regret profund. Ne apare acum mai clar de ce lepădarea Sfântului Apostol Petru a devenit expresia unui păcat greu. Noi vorbim în general de lepădare, ca de o părăsire a ceea ce este rău, dar Apostolul Petru s-a lepădat, a părăsit adică, tocmai ceea ce considera că este cel mai demn lucru pe care ar trebui să-l urmeze în viață. Căinta lui însă îl salvează. Deși l-a determinat să plângă „cu amar", căinta a fost binevenită, lacrimile devenind supapa de siguranță, sau semnalul de alarmă, care îi renaște în suflet atașamentul sincer față de Învățătorul, pe care nu-L va mai părăsi și de care nu se va mai lepăda niciodată.

Vorbind despre lepădarea Apostolului Petru în preajma Sfintelor Patimi ale Domnului ne vine în minte și trădarea Învățătorului de către un alt Apostol, de Iuda. În ambele situații este vorba de o depărtare sufletească față de Iisus, de necredincioșie față de El. Numai că lepădarea e ceva provenită dintr-o copleșire de teamă și în același timp pentru apărarea propriei vieți, pe când trădarea este o faptă pornită din răutate și ură. Pe de altă parte, lepădarea Apostolul i Petru este urmată de căință și de hotărârea de îndreptare, aducătoare de liniștea și pacea iertării. Tocmai această hotărâre îi lipsea lui Iuda. De aceea căinta lui s-a transformat în zbuciumul apăsător și zgudutor al conștiinței care îl duce la nebunie și la moarte.

Referindu-ne apoi la binefacerea căinței Sfântului Apostol Petru ne amintim de căinta regelui David, care păcătuind și fiind mustrat de Profetul Natan, recunoscând -și fapta a regretat-o din adâncul sufletului și îndreptându-și viața a primit iertarea și pacea, compunând prea frumoșii psalmi de pocăință...

7. **Fixarea cunoștințelor**

Când s-a lepădat Sfântul Apostol Petru de Mântuitorul? (În fața Sinedriului, în timpul judecății Sale). I-a prevestit Mântuitorul lepădarea sa? (Da). Ce a făgăduit Sfântul Petru? (Că dacă toți se vor lepăda, el nu se va lepăda) Care sunt împrejurările în care s-a lepădat? (Mai întâi în fața slujnicei portăriei de la curtea arhiereului. Apoi în fața unei slugi după judecarea și condamnarea Mântuitorului, Petru s-a lepădat cu jurământ că nu-L cunoaște pe Iisus. În sfârșit, în timp ce se încălzea la foc, împreună cu slugile marelui preot s-a lepădat cu jurământ, spunând că nu-L cunoaște pe Învățătorul). Ce s-a întâmplat apoi? (A cântat cocoșul, iar Domnul L-a privit pe Apostolul care se lepădase de El). Ce a urmat? (Petru s-a căit, i-a părut rău, a regretat fapta săvârșită și a plâns cu amar. Și de atunci ori de câte ori auzea dimineața cântând cocoșul, își plângea cu adânc regret fapta lepădării sale de Domnul)

8. **Aplicarea**

Am văzut din relatarea Sfintei Evanghelii că atitudinea Sfântului Apostol Petru față de Domnul, ca și în general credința sa, au fost foarte oscilante. Și-a manifestat atașamentul cu promisiuni pline de entuziasm, cade apoi în întristare, este copleșit de teamă, uită tot ce a făgăduit, se leapădă... dar se căiește, se întoarce din nou la atașamentul sincer față de Iisus. La el este și viața creștinului cu căderi și ridicări. Principalul lucru este că dacă am căzut, să ne și ridicăm...

Văzând el ritele rele sau păcate care ne copleșesc adesea și pe noi, îndepărtându-ne de Dumnezeu și de semeni, ca și efectul binefăcător al căinței, care ne întoarce pașii spre înnoirea continuă a vieții duhovnicești, putem înțelege de ce Mântuitorul, cunoscându-ne ca fiind mereu supuși păcatului, ne-a lăsat Taina Sfintei Pocăințe în Biserică, prin care să putem obține mereu iertarea păcatelor spre îndreptarea și mântuirea sufletelor.

9. **Temă pentru acasă**

Se va citi textul pericopei evanghelice privind lepădarea și căinta Sfântului Apostol Petru: Matei 26, 31—34; 57—75.

10. Rugăciunea la ieșirea din clasă.

Pr. Prof. Sorin Cosma

Un mare nedreptățit — Mitropolitul VASILE MANGRA

(Urmare din pag. a 4-a)

plet, atestă că Vasile Mangra nu poate fi socotit un trădător. Depășit de evenimente și apreciind greșit posibilitatea realizării unui modus vivendi cu autoritatea de stat, el a fost totuși sincer. Și-a iubit poporul cu pasiunea-i cunoscută și a dorit să-i asigure un viitor mai bun.

Cu atât mai mult, el n-a fost sinucigaș, așa cum s-a susținut. Cauza morții lui a fost acum pe deplin elucidată. A murit sub povara bătrâneții și a bolii cronice de inimă, agravată și de desfășurarea evenimentelor de război. Moartea lui a fost anunțată de ziarele românești și maghiare, cu aceeași explicație a cauzei morții, infarct miocardic (în original, **szivszélhűdés**).

Am văzut sumedenie de acte de arhivă din timpul activității sale ca vicar la Oradea, atât înainte cât și după fatalul an 1940, care atestă preocuparea lui specială pentru școala românească.

Vasile Mangra trebuie reabilitat și de autoritatea bisericească, după ce istoriografia românească l-a reabilitat, pomenind contribuția lui la lupta pentru libertatea poporului român pentru unitatea lui, pe care n-a ajuns s-o vadă cu ochii. Asemenea lui Octavian Goga, Miron Romanul, Ioan Metianu și mulți alți înaintași, de la ortodocși ca și dintre uniți, în care, cei în drept au însemnat atât umbrele cât și luminile vieții lor. O restituire și un act de dreptate în cazul lui Vasile Mangra credem că se impune.

Sunt actuale cuvintele lui Ion Lupaș, vechi preopinent al lui Vasile Mangra: **„A venit vremea care a spus să se facă dreptate lui Vasile Mangra".**

Ortodoxia românească ponegrită şi dezavuată

Recent a apărut un masiv volum (700 de pagini) intitulat: „Mărturiile prigoanei contra Bisericii Române Unite cu Roma, Greco-Catolice, între anii 1990—1995", autor fiind Prof. dr. Anton Moisin, din oraşul Victoria. Este, se spune, primul volum dintr-un ciclu pe care are intenţia să-l publice autorul, în continuare.

Preţul volumului este de 15 000 lei, ceea ce după cantitate şi calitatea hârtiei n-ar fi exagerat. Numai că răsfoindu-l te cuprinde tristeţea de câte acuze şi ură faţă de fraţi se cuprind între coperţile acestei cărţi. Pentru nota negativă, care caracterizează întregul cuprins al ei, cartea este foarte scumpă, exagerat de scumpă!

Este, de altfel, mare păcat să vinzi fraţilor pe care îi ponegreşti, produsul răutăţii tale faţă de ei, mai făcând şi precizarea că în preţul de vânzare se cuprinde şi un fel de sponsorizare pentru viitoarele volume, tot acuzatoare şi incriminatoare faţă de ei şi acelea.

În plus, cartea prezintă în prima ei parte, pe un spaţiu destul de extins şi aberanta susţinere cum că în primul mileniu al existenţei sale, poporul român ar fi fost catolic, sub obăduirea directă şi neîntreruptă a Romei.

Este evidentă confuzia între limba de cult la români, care este de origine latină şi credinţa sau confesiunea lor care a fost cea ortodoxă, răsăriteană, apostolică.

A încerca să mistifici în faţa unui întreg popor, care se recunoaşte ortodox, adevărul despre credinţa sa, veche de aproape două milenii şi trăirea sa statornică în spiritul aceleiaşi credinţe, este o dovadă de îndrăzneală şi până la urmă, de lipsă de respect faţă de acest popor. Oare conştiinţa majorităţii românilor, în care sunt pe deplin şi foarte clar întipărite toate adevărurile fundamentale privind originea, graiul, credinţa lor, să nu însemne nimic în faţa unor oameni, care îşi permit să facă afirmaţii de natura celor susţinute de prof. Anton Moisin, în cartea sa?

Dar, din păcate, năravul acesta şi tendinţa de minimalizare a Ortodoxiei şi a rolului ei în viaţa poporului român, de prezentare a ei ca o neşansă pentru destinul românilor, sunt specifice uniaţiei din totdeauna.

Pentru a nu rămâne doar la o luare de poziţie formală, fără a oferi şi mărturii concrete, vom menţiona în continuare un fapt necunoscut poate majorităţii cititorilor noştri.

La 1795 apărea la Blaj o ediţie a Bibliei în limba română. Era a doua ediţie după cea de la Bucureşti, din 1688. Între aceste două ediţii trecuse o perioadă de mai bine de un secol.

Traducătorii Bibliei blăjene şi editorii ei au fost Samuel Micu Klein şi episcopii greco-catolici Ioan Bob şi Petru Paul Aron.

Existenţa unei Biblii româneşti anterioare nu putea fi ignorată de către traducătorii celei de la Blaj. Ei se referă la ea, dar din păcate recurgând la aprecieri răuvoitoare şi la afirmaţii contrare adevărului. În cuvântul către cetitoriu se spune textual: „Scriptura sfântă, carea cu cuvânt elinesc şi Biblia să zice, de pre limba elinească, din izvodul celor şapte zeci de dascăli româneşti tălmăcită, la anul 1688, în Bucureşti s-au fost tipărit, **dar cu foarte întunecată şi încurcată aşezare şi întocmire a graiului românesc** şi mult osevit de vorba cea de acum obicinuită şi mai ales de graiul şi de stilul cel din cărţile besericeşti, care în toate besericile româneşti se cetesc, şi pentru aceea pretutindere tuturor şi de toţi iaste cunoscut şi înţăles, cât acea tălmăcire a acei Biblii mai pre multe locuri neplăcut urechilor auzitorilor iaste şi foarte cu anevoie de înţeles, ba pre alte locuri tocma fără de înţeles iaste, care lucru cu mare pagubă sufletească era neamului şi Besericei românilor".

Cu regret trebuie să spunem că semnatarul „Cuvântului către cetitoriu" este „Samuil Klain din Mânăstirea Sfintei Troiţă, de la Blaj".

Ce reprezintă azi Biblia de la Bucureşti, din 1688, toată lumea ştie. Este primul şi cel mai de seamă document de limbă literară românească. Este totodată operă ortodoxă şi mărturie de netăgăduit a ortodoxiei poporului român. Semnătura unui patriarh al Ierusalimului (Dositei), aflată pe una dintre prefeţele sale, voia să fie o garanţie pentru credincioşii români că Biblia ce li se oferea era lucru ortodox şi nu o încercare a smintirii lor dintru cele ale ortodoxiei, cum s-a întâmplat cu Palia de la Orăştie, de pildă, care fusese tradusă cu scopuri prozelitiste (calvinizarea românilor).

Dată fiind perioada de un secol între cele două Biblii (Bucureşti şi Blaj) s-ar putea să ne lăsăm ispiţi de gândul că Samuil Klein a avut totuşi dreptate, traducerea din 1688 devenind greu de înţeles sub raportul limbii. Dar parcurgând noi, cei de azi textul acelei Biblii, îl înţelegem perfect, fără de nici o dificultate, deşi iată între noi şi acea Biblie s-au scurs 300 de ani. În orice caz cu nimic nu e mai inteligibil textul Bibliei de la Blaj, din 1795 faţă de textul Bibliei de la Bucureşti, din 1688.

Spre a nu fi acuzaţi de parţialitate şi spre a ilustra calitatea traducerii făcute de fraţii Şerban şi Radu Greceanu, la 1688, redăm în continuare, în paralel, o pericopă din Facere 1, 1—5, din ambele ediţii:

Biblia 1688

Facere cap. 1

„1. Den ceput au făcut Dumnezău ceriul şi pământul.

2. Iară pământul era nevăzut şi netocmit.

3. Şi întunearec zăcea deasupra preste cel fără de fund şi Duhul lui Dumnezău să purta deasupra apei.

4. Şi zise Dumnezău: să să facă lumină, şi să făcu lumină.

5. Şi văzu Dumnezău lumina că iaste bună, şi osevi Dumnezău între mijlocul luminii şi între mijlocul întunearecului.

6. Şi numi Dumnezău lumina zio, şi întunearecul numi noapte, şi să făcu sară, şi să făcu dimineaţă, zi una".

Biblia 1795

Facere cap. 1

„1. Întru început au făcut Dumnezeu ceriul şi pământul.

2. Şi pământul era nevăzut şi netocmit.

3. Şi întunearec era deasupra adâncului şi Duhul lui Dumnezău să purta pre deasupra apei.

4. Şi au zis Dumnezău să se facă lumină şi s-au făcut lumină.

5. Şi au văzut Dumnezău lumina că iaste bună şi au despărţit Dumnezău între lumină şi între întunearec.

6. Şi au numit Dumnezău lumina zio şi întunearecul l-au numit noapte. Şi s-au făcut seară şi s-au făcut dimineaţă, zi una".

Spaţiul tipografic nu ne permite să oferim şi alte exemplificări.

(Continuare în pag. a 7-a)

Pr. prof. Dumitru Abrudan

Diaconul Coresi şi izbânda scrisului în limba română

(Urmare din pag. a 5-a)

Concluzia la care au ajuns autorii este că **Psaltirea, Apostolul** şi **Evanghelia** au fost traduse în româneşte în Banat-Hunedoara, într-o zonă nerotacizantă. Exemplare ale acestei prime versiuni au ajuns în Moldova de Nord, trecând, poate, prin Transilvania. În Moldova, ele au fost supuse unor revizii amănunţite, prilej cu care a fost introdus rotacismul în limba textelor.

Pe masa de lucru a lui Coresi s-au aflat asemenea versiuni moldoveneşti, care au fost supuse apoi unor noi revizii, mai ales în privinţa normelor literare, înainte de a fi fost încredinţate tiparului. Celelalte cărţi coresiene au fructificat de regulă tot texte bănăţene-hunedorene, dar şi moldoveneşti **(Cazaniile, Catehismul, Liturghierul, Pravila).**

Analiza atentă a operelor coresiene confirmă înrâurirea ideilor Reformei, cel puţin în ceea ce priveşte **Catehismul, Cazania I** şi **Molitvelnicul.** Alte tipărituri, cum ar fi **Tetraevanghelul, Apostolul, Psaltirea, Liturghierul,** curat ortodoxe în conţinut, au putut servi acţiunii de naţionalizare a serviciului divin, cerinţă esenţială formulată de protestanţi.

Coresi a fost, se subliniază, fără îndoială, un partizan al naţionalizării serviciului divin în biserica românească, acţiune pe care a considerat-o necesară, şi nu un simplu instrument în mâinile saşilor luterani, îndeplinind la ordin o misiune care îi era străină.

Legată de activitatea sa de imprimare, întrebarea se pune în ce măsură Coresi a fost şi traducătorul, nu numai tipograful cărţilor pe care le-a scos la lumină. Un studiu aprofundat al problemei a fost intreprins până acum numai de cei doi autori ai monografiei respective, care au ajuns la concluzia că textele româneşti tipărite de Coresi descind din redacţii mai vechi şi conţin o serie de elemente munteneşti de limbă, probe suficiente pentru a afirma că el nu a fost traducătorul, ci numai revizorul (diortorsitorul) lucrărilor ieşite din oficina sa tipografică.

Constatarea nu-i scade meritul, fiindcă, după cum afirma Sextil Puşcariu, a tipări cărţi pe atunci constituia „un merit cel puţin tot atât de mare ca şi acela de a le fi tradus".

Dacă nu a fost traducătorul, afirmă autorii, Coresi nu a fost nici editorul celor mai multe din cărţile sale, cum se susţine tot mai insistent în vremea din urmă.

Majoritatea lor au apărut sub patronajul lui Benkner şi al urmaşilor acestuia, al lui Lukas Hirscher şi al episcopilor români de confesiune calvină, Gheorghe de Sângeordz şi Pavel Tordaşi, care s-au îngrijit de difuzarea lor.

Printre „patronii" cărţilor slavone s-au numărat şi domnitori ai Ţării Româneşti, precum şi înalte feţe bisericeşti din Transilvania. Calitatea de editor trebuie să-i fie recunoscută numai în privinţa **Sbornicului** din 1569, a **Psaltirii** din circa 1576, a **Tetraevanghelului** din 1579, toate slavone, şi, eventual, a **Psaltirii** slavo-române din 1577.

Un punct important în cercetarea autorilor l-a constituit examinarea tehnicii şi artei tipografice a lui Coresi. În principiu, lucrările imprimate de el nu se deosebesc de cărţile chirilice realizate de predecesori şi de contemporanii săi din Ţara Românească şi Transilvania. În privinţa tehnoredactării, tipăriturile sale, ca şi cele sârbeşti, sunt tributare tradiţiei manuscrise. În domeniul ornamentaţiei de carte, ele urmează îndeaproape metodele macariene şi veneţiene, acuzând şi unele înrâuriri sârbeşti. Sub aspect estetic, cărţile coresiene nu se ridică la nivelul celor scoase de sub tipar de Macarie, dar le depăşesc pe cele datorate lui Dimitrie Liubavici, Filip Maler, Călin Lorinţ şi Lavrentie, printr-o execuţie tehnică şi diversitate ornamentală superioară.

Se aduc informaţii noi şi asupra difuzării tipăriturilor lui Coresi. Cercetarea obiectivă, contrar afirmaţiilor de până acum că „produsele imprimeriei coresiene ar fi împânzit teritoriul daco-român", a stabilit că ele s-au desfăcut mai ales în Transilvania. Cifrele exemplarelor descoperite în Ţara Românească şi Moldova sunt cu mult inferioare. Concluzia este firească, dacă se are în vedere tirajul redus al lucrărilor (200—400 exemplare), ca şi preţul lor ridicat. Dincolo de graniţele ţării au circulat numai tipăriturile slavone, întâlnite în Serbia, Bulgaria şi Grecia.

Referindu-se la posteritatea textelor coresiene, se constată că ele sunt în majoritate manuscrise şi numai excepţional tipărituri, cum este **Cazania a II-a,** reprodusă cu maximă fidelitate la Bălgrad în 1641, şi numărul lor nu este prea ridicat. Dacă editurile lui Coresi au fost puse la contribuţie cu prilejul elaborării **Noului Testament de la Bălgrad** sau a **Bibliei de la Bucureşti,** nu s-au adus probe convingătoare până în prezent.

Despre rolul jucat de Coresi în dezvoltarea limbii literare, cercetările nu au confirmat „afirmaţiile celor ce au văzut (şi mai văd încă) în Coresi pe creatorul limbii române literare, un fel de Luther al românilor, cum îi plăcea să creadă lui G. Călinescu" (p. 379).

În capitolul concluziilor, autorii caută să fixeze şi dimensiunile personalităţii diaconului Coresi, care par să reducă importanţa activităţii sale desfăşurate în contextul cultural al epocii sale. În mod cert, se afirmă, el nu a fost „părintele literaturii naţionale", nici, „traducătorul cărţilor pe care le-a imprimat şi nici întemeietorul limbii române literare". „Meritul lui de frunte este acela de a fi înmănunchiat încercările predecesorilor şi contemporanilor săi de întocmire a unei literaturi în limba naţională.

El îndeplineşte deci rolul unui totalizator de eforturi şi năzuinţe, iar opera sa pe acela de sinteză a unor iniţiative pornite din diverse regiuni ale teritoriului românesc. Avea deci dreptate Procopovici când susţinea că diaconul Coresi este un nume colectiv, care, adăugăm noi, acoperă cele mai importante din izvoarele epocii de început a scrisului românesc" (p. 380).

Ne întrebăm: Rolul operei tipografice a lui Coresi desfăşurată timp de 25 de ani, este numai acela „de sinteză" şi de a fi acoperit „cele mai importante din izbânzile epocii de început a scrisului românesc"? Se spune, este adevărat, ceva mai mult decât se spusese mai înainte, că „va trebui să vedem în Coresi ... pe modestul tipograf, care se adaptează vremurilor tulburi, spre a le putea supravieţui" (Ion Gheţie, **Începuturile scrisului în limba română**, Bucureşti, 1974, p. 181).

Să-l ascultăm şi pe Coresi ce spune şi el despre sine şi despre opera sa tipografică, şi ce ne spune şi nouă, în epilogul **Psaltirii** din 1570 şi al **Psaltirii slavo române** din 1577: „Cu mila lu Dumnezeu eu diacon Coresi, deacă văzui că mai toate limbile au cuvântul lu Dumnezeu în limbă, numai noi rumânii n-avăm; şi Hristos zise Mathei 99: cine ceteşte să înţeleagă şi Pavel apostol încă scrie, la Corint. 155 întru besearecă mai vârtos cinci cuvinte cu înţelesul mieu să grăiesc, ca şi alalţi să învăţ decât untunearec de cuvinte neînţelese într-alte limbi. Derept aceeia, fraţii miei, preuţilor, scrisu-v-am (=tipărit) aceaste psăltiri cu otveat (=înţeles) de-am scos (=tradus) den psăltirea sârbească pre limbă rumânească să vă fie de înţelegătură şi grămăticilor (=şcolarilor). Şi vă rog ca, fraţii miei, să cetiţi şi bine să socotiţi că veţi vedea că e cu adevăr".

Este mărturisirea pe care o face Coresi despre lucrarea sa tipografică, pornită din dragoste faţă de fraţii săi „rumâni", care n-au „cuvântul lu Dumnezeu în limbă". Este patriotismul lui sincer pe care-l mărturiseşte şi nu putem să nu vedem în Coresi şi această **conştiinţă românească,** ce depăşeşte interesele imediate ale tehnicii sale de tipograf, de iscusit „tehnitis". El se ridică la sensul unei idei ce-l călăuzeşte, de a-şi aduce „fraţii" la „înţelegătură". Este o operă de pedagog, de îndrumător, ca prin cărţile sale tipărite să aducă „înţelegătură" şi pentru „fraţii miei preuţilor" şi „grămăticilor (=şcolarilor)". Oricum, opera sa nu o putem mărgini numai la opera unui meşteşugar priceput în arta sa, fără ca să nu-i vedem şi ideile, am zice şi sufletul său, ce şi l-a pus în arta sa tipografică pentru fraţii săi „rumâni".

Ideea lui Coresi nu s-a mărginit numai la timpul său, fiind circumscrisă, cum se consideră, numai în Transilvania. Pornită de la Coresi, ideea de „înţelegătură" a limbii scrise, care va duce în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea la unificarea limbii literare româneşti, îl călăuzeşte şi pe Simeon Ştefan în „Predoslovie către cetitori" din **Noul Testament** de la Bălgrad din 1648" „... ne-am silit, den cât am putut, să izvodim aşa cum să înţeleagă toţi ..." Mitropolitul Dosoftei afirma în prefaţa **Liturghierului** său tipărit la Iaşi în româneşte în 1679, aceeaşi idee. „... să-nţăleagă toţi spăsenia lui Dumnezeu cu întreg înţăles", şi ca justificare trimitea ca şi Coresi la epistola lui Pavel „Râmlianilor".

La rândul său, Antim Ivireanul, în prefaţa **Evhologhionului** tipărit „cu toată cheltuiala" sa la Râmnic în 1706, care cuprindea două volume, în primul volum fiind cuprinse „Dumnezeeştile şi sfintele liturghii ...", traduse de el din limba greacă, motiva tipărirea în limba română ca şi Coresi: „În biserecă voesc cinci cuvinte a grăi cu înţeles ..." Prin **Biblia** de la Bucureşti, din 1688, „se pune în circulaţie o limbă literară care reprezintă sinteza eforturilor tuturor scriitorilor ecleziastici români de până atunci şi se deschide calea pe care se va dezvolta limba română literară de mai târziu" (Al. Rosetti, B. Cazacu, Liviu Onu, **Istoria limbii literare,** Bucureşti, 1971, p. 170).

Faţă de această realitate se poate justifica afirmaţia de a reduce importanţa activităţii desfăşurată de tipograful muntean numai în contextul cultural al epocii sale? Şi, se poate afirma, în adevăr, că „în mod cert, el nu a fost părintele literaturii naţionale"? De vreme ce Dosoftei şi Antim Ivireanul şi-l revendică, noi avem motiv să nu-l revendicăm? Ceea ce a fost diaconul Gheorghe Lazăr „părintele învăţământului românesc", a fost şi diaconul Coresi „Părintele literaturii naţionale româneşti".

SF. PAHOMIE TABENESIOTUL

(Urmare din pag. a 3-a)

Sărăcia de bună voie. Renunţarea definitivă, la tot ce este avere personală, pe care o depuneau la economat în folosul obştei din mânăstirea unde vieţuiau, era o datorie pentru fiecare monah. Produsul muncii lor era vărsat la magazia de obşte. Lucrurile mânăstirii nu puteau fi înstrăinate, nici împrumutate şi nici donate fără ştirea reprezentanţilor obştei monahale (Reg. 36—39).

Ascultarea. Virtutea ascultării constituie esenţa vieţii monastice. Fiecare îşi taie voia sa şi o supune voinţei superiorului din proprie iniţiativă. Cârtirea este pedepsită. În caz de perseverenţă în această stare „boală sufletească", era exclus din comunitatea monahală (Reg. 140). Nu se putea schimba nimic din ceea ce a hotărât starețul în nici o privinţă (Reg. 97). Nimeni nu întreprinde nimic fără binecuvântarea superiorului (Reg. 157). Nimeni nu poate părăsi mânăstirea, fără învoirea celui mai mare (Reg. 84), iar în cazul că are binecuvântarea să plece, nimeni întors din călătorie, nu putea spune: ce a văzut, ce i s-a întâmplat pe drum, sau în timpul muncii la câmp. Nimeni nu putea duce vorbă de la chilie la altă chilie, din mânăstire în altă mânăstire, din mânăstire la munca câmpului şi de la munca câmpului în mânăstire (Reg. 85).

Statornicia. Din pricini binecuvântate se admitea trecerea de la o mânăstire la alta, însă dacă se dovedea că este nestatornicie, monahul era sancţionat, nu era primit la mânăstirea de unde a plecat.

Consfătuiri generale. Pentru a se cunoaşte disciplina monahală, dispoziţiile date de superior şi alte probleme de ordin administrativ-duhovnicesc, se ţineau de două ori pe an: la Sfintele Paşti şi la 20 august, denumită „sărbătoarea iertării". La aceste întruniri erau raportate: situaţia mişcării personalului, progresul duhovnicesc şi se controla stricta aplicare a regulilor pahomiene. În ultimă instanţă se dădeau îndrumări şi pentru viaţa practică duhovnicească: să fie armonie frăţească, dragoste creştină şi înţelegere între toţi monahii, întrecându-se unii pe alţii în smerenie (Reg. 79).

Rugăciunea. Se făcea în comun la biserică şi particular în chilie. Orele de rugăciune erau: în zorii zilei, la amiază şi seara, când mergeau la culcare. Ora generală pentru rugăciune era miezul nopţii. Cine întârzia la rugăciune, primea certare de la superior în faţa sfântului altar, înaintea întregii obşti monahale. Răspunsurile la Serviciul Divin erau date de grupuri mari de monahi prin rotaţie cu săptămâna. Un grup era format din 40 de monahi.

Formarea duhovnicească. În cele două zile de post de peste săptămână se făcea cateheză de superiorii grupurilor. În plus, superiorul general ţinea un cuvânt de învăţătură sâmbăta şi două cateheze Duminica (Reg. 156 şi 188). Studiul Sfintei Scripturi era obligatoriu pentru toţi (Reg. 140). Cei care nu ştiau carte erau obligaţi să înveţe în anumite ore cu un monah însărcinat special cu această ascultare (Reg. 139). Superiorii vizitau pe monahi la chiliile lor pentru a-i încuraja la nevoinţele monahale şi îndemna la lucru obştesc.

Munca era obligatorie pentru toţi. Cele mai importante lucrări erau: împletirea papurei, a trestiei şi a foilor de palmier. Produsele monahilor pahomieni erau foarte căutate căci erau de calitate şi la un preţ convenabil tuturor. Veniturile din produse erau schimbate pe bunuri necesare obştei. La lucrările agricole, care nu sufereau amânare, era prezentă întreaga obşte. Munca se desfăşura în tăcere sau cel mult în cântări de psalmi, pe care îi ştiau pe de rost.

Masa era comună. Se dădea de două ori pe zi la ore fixe, la amiază şi seara. Se servea masa în tăcere. Orice râs sau vorbe erau nepermise. Vinovatul stătea în picioare până la sfârşitul mesei. Nu se ştie dacă se citea în timpul mesei. Cel care întârzia la masă se întorcea flămând la chilie. În chilie nu era permis a se păstra mâncare (Reg. 29—32). Hrana se compunea din: pâine, legume, supă, brânză şi fructe. Vinul şi carnea erau cu desăvârşire interzise. În timpul Postului Mare, nu se consuma nici un aliment fiert, cu excepţia celor bătrâni şi bolnavi de la infirmerie. Monahi pricepuţi şi special însărcinaţi dădeau asistenţă medicală celor bolnavi.

Odihna. Noaptea se păstra o linişte perfectă. Chilia să aibă uşa descuiată. Nu exista nici planşete pe jos, ci numai un scaun mic, pe care monahul dormea aşezat, îmbrăcat şi încins. La înmormântarea unui monah luau parte toţi monahii şi chiar cei bolnavi, conduşi şi asistaţi de infirmieri.

Primirea oaspeţilor era un sector bine organizat. Ei erau primiţi la casa de oaspeţi. Era anunţat superiorul. Dacă oaspeţii erau de aceeaşi credinţă puteau să participe la Slujbele Bisericii. Cei însărcinaţi pentru acest sector erau de obicei monahi încercaţi (Reg. 51).

Sancţiuni. Cel ce se făcea vinovat de încălcarea unor reguli, de stabilitate, era pedepsit potrivit cu gravitatea faptei (Reg. 160—161). Mai întâi prin avertisment şi certare. Pedepsele prevăzute de regulament erau: post — pâine şi apă —, degradare, statul în picioare la masă, excluderea definitivă din comunitate. Între greşeli erau socotite: hula, calomnia, mânia, cârtirea şi viclenia, râsul şi glumele. Leneşii erau ţinuţi la poartă.

Regimul penitenţilor destul de sever, era menit nu numai unei ameliorări morale a monahului dar şi provocării frământării de conştiinţă.

Prezenţa cărţilor în chilii, în sala de mese, în sala catehezelor, ne arată preocupări nu numai de evlavie ci şi de cultură. Aceste preocupări ţin trează conştiinţa şi întreţin moralul ridicat.

Aşadar, Sfântul Pahomie a fost nu atât un mare scriitor ascet pentru acea perioadă cât un organizator de geniu al monahismului cu viaţa de obşte. Un expert, un tehnician al acestei forme de monahism primar, al unor grupuri mari de monahi. Împărţirea pe unităţi, pornind de la mic spre mare: chilie, schit, mânăstire, larvă. El a înţeles cel dintâi, că forţa mânăstirilor cu viaţă de obşte o dă buna organizare, a unei baze economice solide, unită cu toată puterea spirituală a credinţei, onestităţii şi a dragostei reciproce a unuia faţă de altul şi faţă de toţi oamenii.

Ideile de egalitate, de nevinovăţie, de dreptate, de grijă a unuia pentru altul, sunt dominante atât în Regulă cât şi în Scrisorile sale, ce au influenţat dinamic monahismul pahomian. Ordinea în muncă, împărţirea sarcinilor, la masă, la rugăciune, la cateheze, la lucrul obştesc e aşa de mare, că totul se săvârşeşte discret, fără ostentaţie, temeinic şi smerit.

Disciplina şi în special ascultarea nu sunt porunci oarbe, ci ele sunt roade ale unei convingeri şi acceptări libere. Modelul perfecţiunii este Mântuitorul nostru Iisus Hristos şi toţi Sfinţii din veac, prezenţi în operele pahomiene ca „slujitori şi ostenitori". Din opera sa emană o înaltă siguranţă, o încredere de nezdruncinat, faţă de recomandările organizatorice ale vieţii de obşte (Manual de Patrologie, vol. III, pag. 384).

Noi cei de astăzi, urmaşii acestora, putem fi fericiţi, că nu avem decât „să ne inspirăm şi să cercetăm experienţa" şi apoi să aprofundăm „tezaurul de îndrumări" ale monahismului din toate timpurile.

Ele ne înlesnesc în mare măsură efortul pentru realizarea idealurilor ce ne-am propus în urcuşul spre desăvârşirea creştină, chiar în marile aglomerări ale vieţii de obşte, din mânăstirile noastre.

Monahismul cu viaţa de obşte s-a răspândit cu repeziciune, în toate zonele geografice unde a pătruns creştinismul, datorită existenţei unor reguli, respectarea acestora de către toţi monahii şi dirijarea obştei de către un superior, cu autoritate duhovnicească.

Astfel înjghebat, pe temelii solide, i-a asigurat dăinuire peste veacuri, stimulând totodată progresul material şi spiritual, prin muncă şi rugăciune.

Sfânta Lumină de la Mormântul Domnului din Ierusalim

Minunea este un fenomen religios. Ea este un criteriu al Revelației dumnezeiești supranaturale, adică o dovadă palpabilă a faptului că religia în cadrul căreia are loc acest fenomen supranatural, este religia cea adevărată.

Creștinismul este religia prin excelență. În activitatea Sa pământească Mântuitorul Hristos și-a dovedit trimiterea Sa de la Dumnezeu precum și faptul că este Dumnezeu adevărat, printr-un mare număr de minuni, care au culminat cu minunea învierii Sale din morți și a înălțării la cer.

Dar minunile nu s-au sfârșit odată cu înălțarea la cer, ci prin Sfinții Apostoli și alți plăcuți ai Săi, Dumnezeu și-a manifestat atotputernicia Sa săvârșind minuni și trezind în acest fel conștiințele adormite ale oamenilor, determinându-i la convertire, la înnoirea vieții lor moral-religioase, la regăsirea sensului vieții pe care ni-l descoperă Evanghelia Mântuitorului Hristos.

Chiar dacă minunile n-au fost legate de un anumit loc sau timp, există totuși un loc și un timp unde în fiecare an are loc o minune de a cărei realitate se pot convinge toți cei care își iau osteneala unui pelerinaj la Ierusalim. Aceasta este minunea coborârii din cer a Sfintei Lumini cu prilejul sărbătoririi Învierii Domnului.

Această minune se petrece în fiecare an în cadrul unei ceremonii care are o tradiție ce datează de aproape 20 de secole. Locul unde are loc această minune este Sfântul Mormânt al Domnului de la Ierusalim. Ceremonia începe cu 24 de ore înainte de venirea Sfintei Lumini, adică atunci când se sigilează cu ceară ușa de la intrarea în Sfântul Mormânt. Mai înainte de această pecetluire se face un control riguros de către autoritățile laice din Ierusalim, reprezentate de polițiști necreștini, adică un arab, un turc și un delegat din partea autorităților izraelite din Ierusalim, pentru a nu se afla acolo, adică în Sfântul Mormânt, vreo sursă de foc. Aceștia asistă pe arhiereul creștin ortodox când pune vată pe Sfântul Mormânt al Domnului. Apoi se pecetluiește ușa Sfântului Mormânt cu patru peceți, adică cu două panglici de pânză albă cu ceară și peceți la capete, așezate astfel ca să formeze litera X. După aceasta se încredințează câtorva gardieni paza Sfântului Mormânt. Aceștia stau de veghe la ușă până în momentul în care se aprinde Sfânta Lumină.

A doua zi dimineața are loc o procesiune care pornește de la Patriarhia Ortodoxă, formată dintr-un număr mare de mitropoliți, episcopi, preoți, diaconi, **însoțiți de mii de credincioși ortodocși veniți în pelerinaj din** toată lumea. În fruntea procesiunii merg 4 bărbați ortodocși îmbrăcați într-o ținută aparte având în mâini tolege metalice cu care lovesc ritmic în pământ pentru a marca trecerea procesiunii. După aceștia urmează doi diaconi care duc pe mâini o cruce care are în sine o parte din lemnul Sfintei Cruci, pe care a fost răstignit Mântuitorul Hristos. Ajunsă la Sfântul Mormânt procesiunea se oprește și lasă loc creștinilor care aparțin altor confesiuni creștine pentru ca aceștia să-și poată săvârși nestingheriți rugăciunile pentru invocarea Sfintei Lumini. Acești creștini încep să apară în jurul orei 10 și își încep rugăciunile într-un mod cu totul deosebit. Primii sunt creștinii sirieni care se manifestă într-un mod zgomotos, adică cuprinși de euforie, strigă, aplaudă, bat din tobe, se urcă unii pe umerii altora și se roagă „Doamne, trimite-ne lumina din cer!" La sfârșitul acestor rugăciuni urmează armenii într-o ținută sobră, tăcuți.

După ora 12 încep rugăciunile creștinii ortodocși.

Pentru a înțelege mai bine ceremonia ortodocșilor din sâmbăta Paștilor este necesar să precizăm că Sfântul Mormânt al Domnului se află la o distanță de aproximativ 10 metri de biserica Învierii. De la altarul bisericii și până la Sfântul Mormânt se formează un cordon format din două rânduri de preoți prin mijlocul cărora trece patriarhul îmbrăcat în stihar alb cu epitrahil, mânecuțe și brâu. Patriarhul pornește din Sfântul altar al bisericii, condus de doi diaconi și eclesiarhul bisericii și se îndreaptă spre Sfântul Mormânt, unde se va pogorî Sfânta Lumină. Ajuns în fața Sfântului Mormânt cortegiul preoților în frunte cu patriarhul înconjoară de trei ori

Sfântul Mormânt, cântând „Învierea Ta Hristoase, Mântuitorule, îngerii o laudă în ceruri și pe noi pe pământ ne învrednicește cu inimă curată să Te mărim". La ocolirea a treia se cântă „Lumină Lină".

Înainte de a intra în Sfântul Mormânt, Patriarhul este controlat corporal de polițiștii necreștini, ca și la pecetluirea Sfântului Mormânt, pentru a nu avea vreo sursă de foc. Aceasta se face fiind de față și reprezentanți ai cultelor: armean, catolic și copt. După aceasta patriarhul dezlipește pecețile de la ușa Sfântului Mormânt și intră în încăperea numită „Capela Îngerului" care este anticamera Sfântului Mormânt, însoțit, până în acest loc, de un arab musulman.

Apoi, Patriarhul intră în încăperea Sf. Mormânt, nefiind însoțit de nimeni, îngenunchează și se roagă. Se sting peste tot candelele, lumânările sau alte surse de lumină. O atmosferă tainică de reculegere, de rugăciune și așteptare se așterne peste tot.

Patriarhul se roagă în Sfântul Mormânt vreme de aproximativ o jumătate de oră. După trecerea acestui timp, care uneori se prelungește mai mult, apare în biserică o lumină albă-albăstruie în trei faze una după alta, asemănătoare cu fulgerul. Aceasta coboară din cupolă în zig-zag și apoi, în mod vizibil, tot în zigzag în trei faze, cuprinzând întreg peretele care se află în spatele Sfântului Mormânt, apoi, se îndreaptă spre Sfântul Mormânt în care intră ca o fâșie de foc și aprinde vata pusă mai înainte peste lespedea Sfântului Mormânt. Acesta este momentul cel mai de seamă: coborârea Sfintei Lumini din cer și săvârșirea minunii care se repetă an de an.

În momentul următor Patriarhul ia în mâini vata aprinsă, care vreme de câteva minute nu arde, cum se întâmplă cu focul obișnuit, o pune în două vase de aur perforate și iese în „Capela Îngerului". Aici aprinde de la Sfânta Lumină două buchete de lumânări de câte 33 de lumânări fiecare, după numărul anilor Mântuitorului Hristos, ia cele două cupe și le dă diaconilor. Aceștia duc, la timpul potrivit, un vas la catedrala patriarhală și altul la Sfântul Altar. La sfârșitul acestui ritual Patriarhul iese din Sfântul Mormânt, respectiv „Capela Îngerului", având în mâini cele două făclii aprinse și face chemarea în mod solemn: „Veniți să luați lumină". Credincioșii prezenți în biserică își aprind lumânările de la lumânările patriarhului ortodox.

Dacă coborârea din cer a Sfintei Lumini este o minune, aceasta nu este izolată. Ea se poate vedea și în aprinderea de la Sfânta Lumină a celor șase candele din apropiere, a candelelor din Sfântul Altar al Bisericii Învierii precum și unele din lumânările din sfeșnice. De la Patriarhul ortodox își aprind lumânările catolicii, armenii și copții, confesiuni creștine desprinse de Biserica ortodoxă, care și de data aceasta dovedește că este deținătoarea adevărului nealterat al învățăturii Mântuitorului Hristos, căci numai la rugăciunile slujitorilor ei coboară Sfânta Lumină din cer.

Despre acest adevăr avem și mărturii istorice.

În anul 1326, turcii care stăpâneau Ierusalimul de multă vreme, au impus creștinilor ortodocși un impozit mare, de 9 000 de bani de aur și numai în urma achitării acestei taxe aveau dreptul să slujească la Sfântul Mormânt.

Patriarhul Ierusalimului, Ioachim, n-a avut posibilitatea achitării unei asemenea sume care depășea cu mult resursele sale financiare. Armenii însă, fiind mai înstăriți, s-au oferit să plătească taxa și deci li s-a permis să slujească la Sfântul Mormânt pentru a primi ei Sfânta Lumină. Armenii au făcut slujbă ziua și noaptea fără a veni Sfânta Lumină, în timp ce patriarhul ortodox a rămas afară plângând.

A doua zi patriarhul ortodox, clericii și credincioșii săi au făcut slujba la biserica Sf. Iacov, care se află în apropierea Sfântului Mormânt. În momentul în care patriarhul ortodox a rostit: **„Hristos a înviat!"** Sfânta Lumină a coborât din cer, a lovit un stâlp de marmoră care s-a fisurat și a aprins lumânarea din mâna patriarhului. Stâlpul acesta, cu fisura respectivă se poate vedea și azi la intrarea care se află în fața pietrei ungerii, în partea stângă, în exterior.

Un general turc, martor al acestei minuni, a strigat: „Cred în Hristos". Un alt general de lângă el i-a tăiat capul cu sabia și astfel, generalul turc convertit la creștinism a pecetluit cu sângele său credința sa în Hristos. Moaștele lui se păstrează și azi în Ierusalim.

Lumina de la Sfântul Mormânt din Ierusalim este o realitate de existența căreia nu se poate îndoi nimeni. Creștini sau necreștini, credincioși sau necredincioși se pleacă în fața acestei realități copleșitoare care nu este altceva decât manifestarea dumnezeirii, știut fiind că Dumnezeu este lumina (Ioan 8, 12).

Pentru cei care se ostenesc spre mântuirea sufletelor lor, această lumină este o dovadă peremptorie a realităților cerești supranaturale, este o certitudine a existenței vieții care depășește hotarele mormântului.

În aceste momente, când sărbătorim Învierea Domnului Hristos, ne pătrundem mai mult de adevărul că suntem fiii Luminii și că este necesar să umblăm ca fii ai Luminii. Și astfel, pătrunși de lumina lui Hristos care luminează tuturor, vom găsi sensul superior al vieții și vom privi viața în perspectiva veșniciei, a vieții în comuniunea iubirii și a luminii lui Hristos, Dumnezeul nostru.

Arhim. Prof. Vasile Prescure

Învierea Ta Hristoase îngerii o laudă în ceruri;
iar pe noi pe pământ, cu inimă curată
ne învrednicește să Te mărim.

Paradoxul Învierii

O înviere din morți nu este nicidecum un lucru obișnuit. Este un eveniment, după cum Hristos Fiul lui Dumnezeu nu e un om obișnuit; **om** da, dar neobișnuit; deci Hristos în El însuși, ca persoană divino-umană prin ceea ce a fost și este, a făcut și face, este un eveniment; și primul lucru pe care un eveniment îl impune datorită caracterului său rar, unic sau neobișnuit, este mirare și admirare, iar aceasta duce la apropierea lui prin celebrare. Evenimentul ca intervenție, ca apel, cere deci un răspuns doxologic. Acesta este un apel pentru că producându-se, **el** atrage atenția ta, el te provoacă, îți comunică ceva, îți descoperă un sens, o taină.

Învierea Mântuitorului Hristos ne interpelează continuu pentru că deși am prins ceva din sensurile sale, încă nu am înțeles-o definitiv. Ea rămâne o taină. Și așa cum taina nu cunoaște descifrare în timp ci rămâne pururi o taină, de nepătruns, la fel atitudinea cu care dreptmăritorul creștin întâmpină taina, nu cunoaște nici diminuare, nici sfârșit. De aceea taina Învierii este celebrată permanent în Biserică doxologic, în fiecare duminică și în fiecare an, la nesfârșit. Dar deoarece taina a fost rânduită de Dumnezeu pentru noi, într-un fel, ea ne aruncă în brațele lui Dumnezeu întrucât, deși partea ei tainică nu o știm, realizăm că Dumnezeu o știe și o pune în lucrare pentru noi. Neștiința noastră deci este contracarată de încrederea noastră în Dumnezeu, de aceea ea nu este chinuitoare ci dimpotrivă, binefăcătoare, în acest caz.

Privită cu ochiul logicii umane, Învierea lui Hristos este un paradox; privită cu ochiul credinței, ea este o consecință firească a unei dragoste debordante, pe atât de supranaturală pe cât Învierea este supranaturală pentru omul aflat în condiția existențială de acum.

Astfel, fiind împlinită pe pământ pentru oameni, dar de către Fiul lui Dumnezeu, concepută de Tatăl cel ceresc, Învierea Mântuitorului are o dimensiune cosmică în cel mai extins înțeles al cuvântului; așa cum în starea de decădere a omului întreaga creație împărtășea suferința și starea acestuia de păcat, suspinând cu suspine îndurerate, cum frumos și semnificativ zice Sf. Ap. Pavel (Rom. 8, 22) tot astfel, în momentul reabilitării, întreaga creație saltă cu cântări de bucurie preamărind pe Dumnezeu în Hristos în care ea însăși a trecut „de la moarte la viață"; Învierea unește cerul și pământul, și le leagă pe amândouă prin mirarea produsă la oameni, ca și la îngeri, în egală măsură.

Ca și cum i-ar afecta pozitiv și pe ei, Învierea este lăudată și de îngeri în ceruri, așa cum spune imnul praznical: „Învierea Ta Hristoase, îngerii o laudă în ceruri." Într-adevăr, Învierea Domnului cuprinde și covârșește nu numai pământul, ci și cerul întrucât acesta s-a deschis, relațiile dintre om și Dumnezeu s-au restabilit, și însuși Tatăl nostru cel ceresc se bucură în iubirea Sa față de lume de roadele și posibilitățile pe care Învierea le pune la dispoziție omenirii.

Imnul de care este vorba reprezintă, cum se vede, o adresare a binecredinciosului creștin către Hristos Mântuitorul, pe seama Căruia este pusă dimensiunea universală a Învierii, omul cerând în același timp să fie învrednicit de a participa și el plenar la ea.

Recunoașterea de către credincios a faptului că îngerii laudă Învierea în ceruri sugerează ideea că lauda marelui eveniment este un lucru îngeresc, adică cere puritate și sfințenie. Mărturisirea acestui lucru evocă conștiința stării de păcătoșenie a omului, arată smerenia lui, care este încă o dată subliniată în cererea ca Mântuitorul să-l învrednicească de starea îngerească, adică de puritatea minții și de curăția inimii, pentru ca astfel, și numai astfel să poată preamări după cuvință, asemenea îngerilor, pe Cel ce pentru noi și pentru a noastră mântuire, cu moartea pe moarte a călcat.

Pr. dr. Theodor Damian

Ortodoxia românească ponegrită și dezavuată

(Urmare din pag. a 6-a)

De altfel ar fi și de prisos. De către nimeni altcineva decât traducătorii Bibliei de la Blaj, importanța Bibliei de la 1688 n-a mai fost diminuată. Ba din contră, s-a bucurat mereu de cele mai favorabile aprecieri.

Sensibilizat de atitudinea negativă a lui Samuel Micu Klein, mitropolitul Andrei Șaguna va veni cu un elogiu de o asemenea elocvență, încât nici până la el și nici de atunci încoace nimeni n-a putut oferi ceva care să întreacă în frumusețe și temeinicie cele spuse de el. În introducerea la Biblia sa, pe care o traduce și tipărește la Sibiu între 1856—1858, Șaguna dezvoltă o admirabilă demonstrație în legătură cu importanța Bibliei de la 1688 și cu meritele nepieritoare ce și le-au câștigat traducătorii ei. În această privință el scrie:

„Limba Bibliei pentru un popor numai odată se poate face; dacă s-au învins piedica cea mare a traducerii credincioase și înțelese, și dacă poporul au primit limba aceea așa zicând în însăși ființa sa, atunci următorii n-au de a mai face alta, ci numai a o reînnoi și îndrepta așa după cum o ar fi reînnoit și îndreptat traducătoriul cel dintâiu al Bibliei, de ar fi trăit până în veacurile lor.

Lauda cea netrecătoare a unui astfel de lucru se cuvine Arhiepiscopului și Mitropolitului nostru din Bălgrad — Simeon Ștefan, care la anul 1648, sub stăpânirea prințului Gheorghie Racoți au tradus și tipărit întâia dată în limba noastră Testamentul cel Nou de pe textul grecesc și slavonesc, întrebuințând și cel latinesc. La 40 de ani după aceea, așa dară la anul 1688, se tipări apoi întâia dată întreaga Biblie, tradusă de pe limba elinească, la Mitropolia din București, sub stăpânirea voevodului Ioann Șărban Cantacuzino Basarabă și sub păstorirea Mitropolitului Teodosie.

Aceste douo traduceri dară sunt ușile pe care s-au învrednicit și poporul românesc a intrat în câmpul cel ceresc al dumnezeieștilor învățături, care în mijlocul vijeliilor și valurilor lumei rămân neclătite și adevărate din veci în veci. Iale sunt izvoarele care au izvorât întâia dată apa vieții, vecinice pentru neamul acesta în toate țările prin care este răspândit.

Deșteptarea poporului românesc din barbaria veacurilor, împrietenirea lui mai de aproape cu legea lui Dumnezeu, pășirea lui către lumina cea blândă a țivilizației și a culturii, înfrățirea neamului nostru românesc, pre care Pronia l-au semănat prin atâtea țări deosebite și printre atâtea neamuri străine, remânerea în viață a limbei sale naționale; — toate aceste binecuvântări neasemănate avem a le mulțămi acestor ediții vechi ale S. Scripturi, acestor monumente nepieritoare ale limbei, moralității și peste tot ale vieții noastre naționale și bisericești. Mare întru adevăr și adâncă trebuie să fie mulțămita noastră către pomeniții bărbați mari ai poporului și ai Bisericii lui, carii în vremi atâta de grele și cu mijloace și puteri așa de smerite au făcut lucruri atât de mărețe! Înaltă trebuie să fi fost cugetarea, adâncă mintea, fierbinte credința, adevărată iubirea lor către Dumnezeu și națiune, când au dăruit ei nației lor un astfel de odor! Sănătoasă și coaptă au fost cunoștința ce au avut-o ei despre lipsa poporului românesc de această sfântă carte. Pentru aceea au și îmbrăcat traducerea lor în veșmântul limbei acelea carea să fie înțeleasă de toți Românii de pretutindenea... Dară dintr-alte limba acestei cărți nu e făcută, ci luată chiar din gura poporului și așa traducătoriul nu e decât un resunet nu numai al limbei ci și al simțirei și preste tot ale chipului cugetării poporului.

Cu tot dreptul dară se pot numi aceste ediții cea dintâi Biblie nu a românilor din Ardeal ori din Țeara Românească, ori de aiurea, ci cea dintâi Biblie a poporului românesc întreg, cel dintâi glas obștesc, cu care se roagă acest popor Părintelui din ceruri!

. . . . . : :

Ediția Testamentului Nou din 1648 de la Bălgrad și a Bibliei întregi din 1688 de la București sunt dară după știința noastră cele mai vechi românești, și nici unul dintre traducătorii de mai târziu nu poate fi părtaș laudei ce se cuvine acelora carii au altoit întâia dată cuvântul Sfintei Scripturi în pom românesc, ci toți de mai târziu au preînnoit și îndreptat numai unde și unde aceea ce traducătorii cei dintîiu ne-au lăsat...".

Iată două atitudini diametral opuse față de Biblia de la București. Atitudinea critică a lui Samuel Micu Klein și atitudinea de aleasă prețuire a mitropolitului Andrei Șaguna. Fiecare a grăit din prisosul inimii sale. Tot astfel se întâmplă și astăzi. Cine n-are inimă iubitoare față de frați, le găsește mereu numai cusururi. Ignorează ceea ce au bun aceia și le pune în lumină numai eventualele lipsuri.

Fiind Sfintele Paști socotesc nimerit a încheia aceste considerații, cu un gând redat frumos în versuri, tot de un vrednic ierarh de altădată — mitropolitul Dosoftei al Moldovei:

„Că-i mai bună dimpreună
Viața cea frățească,
Decât ură ce destramă
Oaste vitejească".

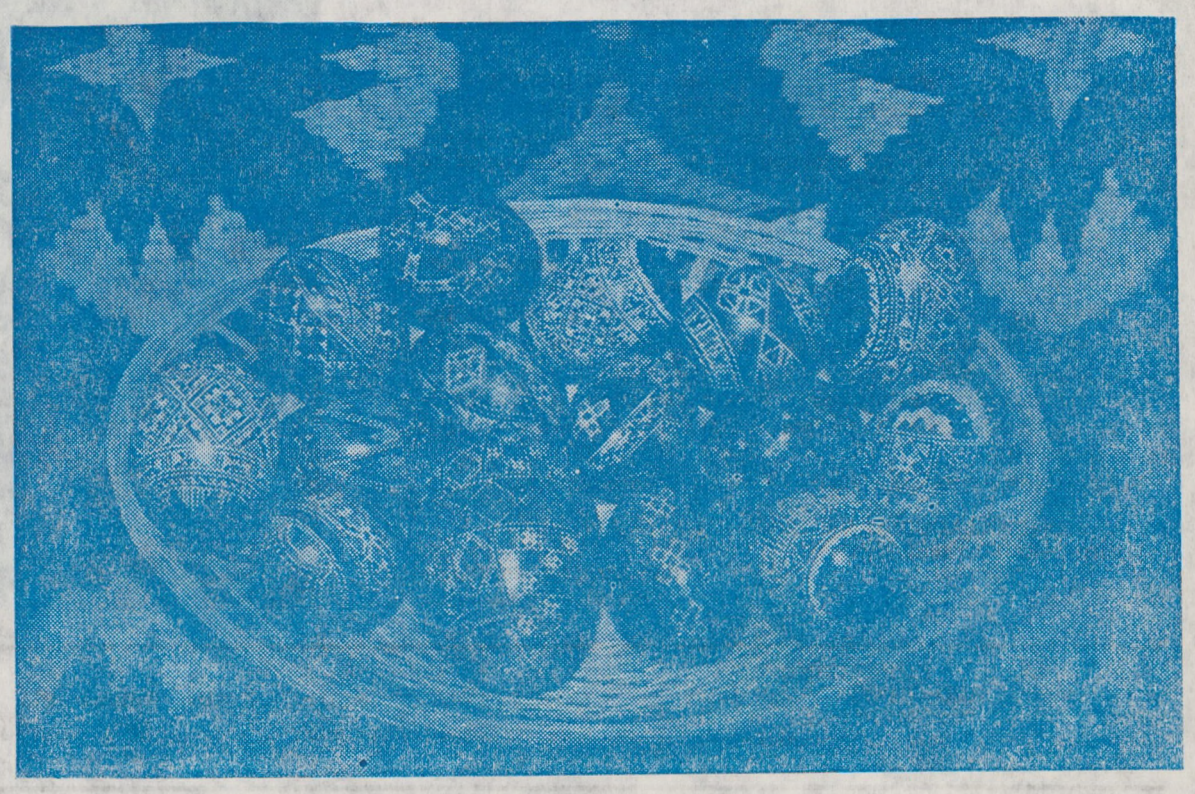

AGENDA I.P.S. MITROPOLIT ANTONIE

LUNA MARTIE 1996

— **Vineri, 1 martie 1996,** a primit la reşedinţa mitropolitană delegaţia P.U.N.R., condusă de Dl. Gheorghe Funar, la cererea acestuia.

În aceeaşi zi a acordat un interviu redacţiei „Viaţa Spirituală" TVR. Bucureşti, pe tema „Rugul Aprins", redactorilor Maria Lemnaru şi Costin Miron.

— **Duminică, 3 martie a.c.,** — DUMINICA ORTODOXIEI — a slujit Sf. Liturghie arhierească în Catedrala mitropolitană Sibiu, iar după citirea Pastoralei Sf. Sinod a rostit cuvânt de învăţătură.

— **Miercuri, 6 martie a.c.,** a primit la Reşedinţă pe Dl. Radu Cârneci din Bucureşti.

— **Vineri, 8 martie,** a primit la Reşedinţă pe Dl. Gabriel Liiceanu.

— **Sâmbătă, 9 martie a.c.,** a cercetat Mânăstirea Sâmbăta unde s-a întâlnit în cadrul unei conferinţe cu reporteri din întreaga ţară care alcătuesc şi prezintă la diferite posturi de Radio din ţară momente din activitatea Bisericii Ortodoxe Române.

— **Duminică, 10 martie a.c.,** a slujit la Mânăstirea Sâmbăta Liturghia arhierească şi a rostit un cuvânt de învăţătură.

— **Joi, 14 martie a.c.,** a primit la Reşedinţa mitropolitană vizita Dl. Ion Iliescu, preşedintele României, însoţit de numeroase persoane oficiale din Guvernul României.

În după masa aceleiaşi zile s-a întâlnit la Mânăstirea Sâmbăta cu Dl. Ion Iliescu şi cu cei care l-au însoţit, discutând probleme de interes bisericesc, mai ales privitoare la salarizarea clerului şi fondurile din bugetul de stat pentru construcţiile de biserici.

— **Sâmbătă, 16 martie a.c.,** s-a întâlnit la Mânăstirea Sâmbăta cu reprezentanţi ai Asociaţiei ASCOR din România. Le-a ţinut o conferinţă şi a avut cu ei un dialog.

— **Duminică, 17 martie,** a participat la Sf. Liturghie la Mânăstirea Sâmbăta.

— **Marţi, 19 martie 1996,** a prezidat lucrările Permanenţei Consiliului eparhial.

În după masa aceleiaşi zile s-a deplasat în oraşul Blaj la invitaţia P. S. Andrei, episcop al Alba Iuliei. Aici în localul Casei de Cultură a conferenţiat pe tema „Rugul Aprins". La întoarcere a cercetat reşedinţa episcopală din Alba Iulia.

— **Sâmbătă, 23 martie a.c.,** a prezidat lucrările Consiliului eparhial Sibiu. După masă a primit la Reşedinţa mitropolitană pe P. S. Casian Gălăţeanul, episcopul Dunării de Jos.

— **Duminică, 24 martie,** a plecat la Cluj-Napoca pentru a sărbători împreună cu alţi invitaţi aniversarea a 75 de ani de la naşterea Î. P. S. Arhiepiscop Bartolomeu Anania.

— **Luni, 25 martie,** — „BUNA-VESTIRE" — a slujit Sf. Liturghie arhierească, în fruntea unui sobor de arhierei, preoţi şi diaconi la Catedrala din Cluj Napoca. A rostit cuvântul de învăţătură şi un „Omagiu" pentru cel sărbătorit.

— **Marţi, 26 martie a.c.,** a participat în cadrul Cercului Militar Sibiu la lansarea cărţii **„Dicţionar al teologilor români"**, editat şi alcătuit prin grija P.C. Pr. Prof. dr. Mircea Păcurariu, decanul Facultăţii de Teologie Sibiu.

— **Miercuri, 27 martie,** a participat în cadrul Cercului Militar Sibiu la Simpozionul **„Şaptezeci şi opt de ani de la Unirea din 1918 a Basarabiei"**, Simpozionul a început cu oficierea unui parastas pentru cei adormiţi, fii ai poporului basarabean şi a continuat cu o conferinţă a Î.P.S. Sale despre **„Basarabia, unirea din 1918 şi personalităţile ei de seamă"**.

— **Vineri, 29 martie,** a acordat un interviu doamnei Mihaela Seşun, redactor la Emisiunea „Viaţa Spirituală", în legătură cu sărbătorirea Sf. Paşti.

— **Sâmbătă, 30 martie,** a participat la Simpozionul **„Despre violenţă"** organizat de „Asociaţia Teatrului Tânăr din România", cu participări internaţionale, în Sala Senatului Universităţii „Lucian Blaga" din Sibiu. Î. P. S. Sa a avut o intervenţie în legătură cu tema simpozionului: „Violenţa: între disperare şi speranţă".

Pr. Valentin Sicoe

ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ
SIBIU
Sibiu, Str. Mitropoliei nr. 24

PROGRAMAREA DE CONCURS

În condiţiile obişnuite de concurs, publicăm spre ocupare următoarele parohii vacante:

PROTOPOPIATUL BRAŞOV

1. Parohia Tocile II — Braşov. Se va da examen-concurs pentru parohie de oraş. Informaţii suplimentare se vor obţine de la Secţia bisericească a Arhiepiscopiei Sibiu.

Termen de concurs: 1 aprilie — 1 mai 1996.

2. Postul de preot la Spitalul Neuropsihiatrie — Braşov. Examen de dosare pentru tineri licenţiaţi.

Termen concurs: 1 aprilie — 1 mai 1996.

PROTOPOPIATUL FĂGĂRAŞ

1. Parohia Voievodenii Mari. Termen concurs: 1 aprilie — 1 mai 1996.

PROTOPOPIATUL AGNITA

1. Parohia Bruiu. Termen concurs: 1 aprilie — 1 mai 1996.
2. Parohia Ghijasa de Jos. Termen concurs: 1 aprilie — 1 mai 1996.

PROTOPOPIATUL MEDIAŞ

1. Parohia Ţapu. Termen concurs: 1 aprilie — 15 aprilie 1996.
2. Parohia Buzd. Termen concurs: 1 aprilie — 1 mai 1996.

Cei care doresc să ocupe aceste posturi, îşi vor înainta cererile în termenul legal la Oficiile protopopeşti, anexând adeverinţe cu certificatul de la cursurile de îndrumare.

După expirarea termenului de concurs, Oficiile protopopeşti ne vor înainta urgent dosarele cu cererile candidaţilor.

P. C. Protopopi sunt îndrumaţi să verifice cererile candidaţilor în care se vor menţiona: vechimea în funcţia anterioară, examene absolvite, copie după diploma de licenţă, copie pentru cursuri de îndrumare, situaţia socială (domiciliul familiei, copii, părinţi, locul de muncă al soţiei, etc.).

Cererile care nu cuprind aceste puncte sau care nu au acte doveditoare ale acestor puncte, nu vor fi luate în considerare la desfăşurarea concursului.

Termenul de contestaţie este de 15 zile de la data numirii.

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ,
Mitropolitul Ardealului

Consilier Ad-tiv bisericesc,
Pr. Simion Săsăujan

ASOCIAŢIA „SF. VASILE CEL MARE"
a Preoţilor de spital din România

COMUNICAT

Din iniţiativa unul grup de preoţi ortodocşi ce au fost încadraţi de Ministerul Sănătăţii ca „referenţi de specialitate" pentru a acorda asistenţă spirituală personalului medical şi bolnavilor din spitalele mari din ţară, având binecuvântarea ierarhului locului şi a P. F. Părinte Patriarh Teoctist, bucurându-se de generosul sprijin material oferit de Asociaţia Ecumenică a Bisericilor din România (AIDROM), în zilele de 14—16 martie a. c., a fost organizat la Deva primul Simpozion naţional medical-creştin intitulat: „Omul, trup şi suflet".

La organizarea simpozionului şi-au adus contribuţia autorităţile judeţene şi locale, care si-au propus ca manifestarea să pună bazele unui dialog interdisciplinar şi interconfesional: teologic, psihologic, medical şi juridic şi care să încerce o primă abordare a unei asemenea tematici sub obăduirea Patriarhiei Române şi a Ministerului Sănătăţii.

Au fost prezenţi ierarhi, cadre didactice universitare, psihologi, medici, preoţi şi numeroşi invitaţi din ţară şi străinătate.

S-au prezentat comunicări care au vizat faptul că asistenţa religioasă în unităţile spitaliceşti stipulată în Constituţia României şi reglementată prin prevederile Protocolului nr. 4562 şi respectiv 7104/23 iun. 1995 încheiat între Patriarhia Română şi Ministerul Sănătăţii, este un act ce trebuie încurajat, consolidat şi instituţionalizat. Se impune ca o stringentă necesitate elaborarea de către cei în drept a Statutului asistenţei spirituale în spitalele din România.

A fost unanimă constatarea că în cadrul drepturilor bolnavului nădejdea în alinarea suferinţelor prin rugăciunea şi harul purtător al preotului, este benefică. Cum cele mai multe Biblii şi Cărţi de Rugăciune le vedem la căpătâiul suferinzilor, sprijinirea lor în a-şi căuta echilibrul vieţii se impune imperios din partea noastră, a celor născuţi din întâmplare sănătoşi — cum afirmă un vechi aforism. Întâlnirea la căpătâiul bolnavului a medicului „cvasisacerdot" cu preotul „terapeut", este pentru cel ce se află pe patul de suferinţă: „nădejdea cea mare" şi încrederea că vindecarea îi va veni de la „Doctorul sufletelor şi al trupurilor noastre".

Problema dotării spitalelor cu paraclise construite şi amenajate în stil tradiţional-ortodox, dar care să aibă şi o deschidere spre ecumenismul practic, este şi rămâne o prioritate ce trebuie avută în vedere de către forurile de conducere bisericeşti ale Ministerului Sănătăţii, Secretariatului de Stat pentru Culte şi de ce nu chiar şi de alte foruri guvernamentale şi neguvernamentale.

Dotarea paracliselor cu cărţi de ritual şi obiecte de cult trebuie să depăşească sfera provizoratului şi a improvizaţiei pentru că este în joc canonicitatea şi sacralitatea Bisericii Strămoşeşti. Revenind la vechea tradiţie românească după care, în biserici şi mânăstiri îşi aflau alinarea cei suferinzi şi năpăstuiţi de viaţă, prin întoarcerea la această strămoşească tradiţie îndeplinim împreună şi cler şi popor misiune creştin-samariteană. „Du-te şi fă şi tu asemenea". (Lc. X, 37).

Cum problemele preoţilor încadraţi în unităţile spitaliceşti sunt multiple, s-a constituit Asociaţia „Sf. Vasile cel Mare" a preoţilor slujitori în spitale, alte unităţi sanitare şi medical sociale. Asistenţa duhovnicească şi socială acordată bolnavilor, întrajutorarea reciprocă a preoţilor, protejarea, coordonarea şi îmbunătăţirea actului de slujire sacerdotală, sunt doar câteva din obiectivele asociaţiei înfiinţate.

S-a propus ca prin grija acestei asociaţii — an de an — în Săptămâna Crucii din Postul Mare să se desfăşoare la Deva un astfel de simpozion medical-creştin, care s-a dorit şi se doreşte a fi o manifestare cu o pregnantă deschidere ecumenică şi ecologică şi care, îşi propune să abordeze tematica din punct de vedere ştiinţific, spiritual, cultural-social, juridico-administrativ şi misionar-diaconal.

În numele participanţilor la cel dintâi simpozion de acest gen şi al membrilor fondatori ai Asociaţiei Sf. Vasile cel Mare", **Pr. Ioan Coţa**

„Flămând am fost şi Mi-aţi dat să mănânc, însetat am fost şi Mi-aţi dat să beau" (Matei 25, 35)

O colaborare frumoasă, aducătoare de satisfacţii şi bucurii sufleteşti, s-a înfiripat între elevii Şcolii Generale nr. 17 şi Parohia Ortodoxă Hipodrom II, ambele din municipiul Sibiu. O colaborare ale cărei rezultate au fost faptele de milostenie, picurul de alinare şi de îmbărbătare aduse celor năpăstuiţi, celor loviţi de suferinţe. Elevii, îndemnaţi şi ajutaţi de iubitorul lor dascăl, profesorul Dumitru Cucu, au avut iniţiativa ajutorării copiilor bolnavi de SIDA şi a familiilor nevoiaşe din Sibiu, din Mediaş şi din alte localităţi ale judeţului. Au strâns bani, alimente şi îmbrăcăminte, pe care le-au trimis la adresele ştiute dinainte. Aşa se face că de Paşti şi de Crăciun, unii dintre semenii noştri, mai necăjiţi, s-au putut bucura şi ei de marile sărbători ale creştinătăţii. Parohia Hipodrom II a încurajat şi a susţinut în mod constant aceste acţiuni. A donat, la rândul ei, sume importante de bani, pentru ca micii samarineni să-şi ducă la bun sfârşit lucrarea.

Inundaţiile de la sfârşitul anului 1995, care au afectat multe localităţi din judeţul Alba şi nu numai, i-au găsit din nou, pe copiii de la Şcoala 17 şi pe credincioşii din Hipodrom, gata de a da o mână de ajutor. Colaborarea lor s-a concretizat şi de data aceasta în zeci de colete cu haine şi alimente trimise sinistraţilor.

Iată cum se înnoadă din nou firul conlucrării benefice dintre cele două instituţii — stâlpi de susţinere a fiinţei neamului nostru — Biserica şi Şcoala. Iată cum micii creştini deprind marile virtuţi ale ajutorării şi iubirii semenului aflat în suferinţă.

Pr. Gheorghe Lup
Parohia Hipodrom II, Sibiu

Semnalăm... Semnalăm...

■ Editorialele Î. P. S. Nicolae Corneanu, Mitropolitul Banatului, în revista **Unirea** sunt întotdeauna actuale şi şi interesante. Cel din nr. 6 din 15 martie 1996 se intitulează: ÎNCOTRO ORTODOXIA? Despre ce este vorba? Se ştie că Estonia s-a proclamat, aşa cum a fost din vechime, înaintea apariţiei imperiului Sovietic, stat independent şi suveran. Era firesc să urmeze şi o Declaraţie de independenţă bisericească de Moscova. Mai demni şi mai curajoşi decât cei din Basarabia, în frunte cu mitropolitul Vladimir, estonienii s-au dezlipit şi bisericeşte de Moscova. Au cerut intrarea sub jurisdicţia Patriarhiei de Constantinopol. Patriarhia de Constantinopol i-a primit.

Ce a urmat? O mare supărare la Moscova. La 23 februarie 1996 Biserica Ortodoxă Rusă a suspendat comuniunea cu Patriarhia Constantinopolului. Patriarhul Alexei n-a mai pomenit la slujbă pe Patriarhul Bartolomeos, ceea ce înseamnă ruperea comuniunii şi intrarea în schismă. De când există Biserica Rusă, de 1008 ani, aşa ceva nu s-a mai întâmplat. Ba chiar Patriarhul Constantinopolului a fost nu numai admonestat, ci avertizat că a provocat o sciziune în Ortodoxie, pe motiv că aceasta ar fi o încălcare a dreptului canonic şi **„o invazie pe teritoriul unei alte Biserici Ortodoxe locale"**.

Invazie unde? Pe teritoriul Rusiei? Nu. Se ştie că Ortodoxia e organizată pe principiul naţionalităţilor şi a realităţilor statale. Ori estonienii nu sunt ruşi şi Estonia e stat independent şi suveran.

Situaţia e asemănătoare cu cea din Basarabia.

Î. P. S. Mitropolit Nicolae Corneanu menţionează că mai există un caz: acela al Ucrainei. Şi Ucraina s-a declarat stat independent şi s-a rupt şi bisericeşte de Moscova. Moscova nu recunoaşte această situaţie, aşa încât în Ucraina există acum două, dacă nu trei Biserici paralele. Au rămas şi acolo câţiva „supuşi" Moscovei, ca şi în Basarabia, dar au şi un Patriarh autocefal.

Î. P. S. Nicolae notează şi cazul Bisericii Macedoniei, acum stat independent, care de mai mulţi ani are un Sinod autocefal, nerecunoscut de Patriarhia din Belgrad. Probleme mai sunt şi la Muntele Athos şi au mai existat şi la Ierusalim. Aceasta din urmă s-a soluţionat. Se pare că şi cele din Athos s-au mai atenuat, acolo problema fiind din domeniul disputelor legate de calendar (stil nou, stil vechi) şi, mai nou, de împotrivirea athoniţilor faţă de dialogul cu romano-catolicii şi cu ortodocşii vechi Orientali.

Î. P. S. Nicolae se pronunţă împotriva extremiştilor şi face apel la dreapta judecată, care ar trebui să biruie şi să reinstaleze armonia dintre Bisericile Ortodoxe.

E mare nevoie de aceasta. Spiritul dialogului şi al înţelegerii ar trebui să fie şi metoda şi scopul, adică refacerea unităţii Ortodoxe. Să prevaleze dragostea şi să învingă trufia şi dorinţele de stăpânire. Căci se pare că tocmai **„duhul stăpânirii"** strică unitatea şi înţelegerea. El nu va putea însă fi învins, decât prin **„duhul adevărului"**, pentru ca biruinţa înţelegerii să fie durabilă şi sigură.

Sfântul şi Marele Sinod Ortodox în pregătire va trebui să-şi adauge pe agenda pregătirii şi aceste probleme cu care, iată, pe neaşteptate, Ortodoxia se confruntă acum, la sfârşit de mileniu.

Aceste probleme ar putea să amâne mult, doritul Sfânt şi Mare Sinod Ortodox care începuse să ne dea unele speranţe.

■ Ţarii Rusiei recunoşteau integritatea Moldovei româneşti de la Nistru la Carpaţi. La 1656 ţarul Alexei Mihailovici scria într-un tratat cu domnitorul Gheorghe Ştefan: **„Rusia se obligă să respecte integritatea Moldovei. Cetăţile Chilia, Cetatea Albă, Tighina şi Hotin, situate pe Nistru, sunt ale Moldovei dintru începutul vechilor domnitori"**.

Ţarul Petru cel Mare precizează în 1711 într-un tratat cu Dimitrie Cantemir: **„Teritoriul Moldovei este de la Nistru la Carpaţi"**. Ţarina Ecaterina a II-a preciza într-un tratat de pace de la Iaşi în 1792: **„Nistrul va forma linia de demarcaţie pe vecie între Imperiul Rus şi Moldova"**.

Moldova fiind din 1859 integrată în statul unitar România, toate cele referitoare la Moldova privesc România.

Ţarii mai vechi recunoşteau nişte realităţi.

În sfârşit, după o Moldovă artificial sovietică, avem acum o jumătate de Moldovă, Basarabia ciopârţită în sud de Ucraina, redevenită stat independent şi suveran. Cum era împreună cu toată Moldova până la Carpaţi, înainte de 1812. Se preface că nu ştie de 1859 pentru că era sub stăpânirea rusească şi n-a participat la Unire. Dar de 1918, 27 martie, nu ştie?

Şi „Ţarul" Alexei al II-lea, patriarh al Moscovei şi al tuturor ruşilor (sau Rusiilor) n-a aflat că Basarabia e stat, dacă nu unit cu România, totuşi stat independent? Cu ce drept îl mai stăpâneşte bisericeşte? E ca şi cum dacă Basarabia s-ar uni cu România „Ţarul" Alexei al II-lea ar stăpâni în continuare Basarabia! O asemenea enormitate e incredibilă. E o situaţie de coşmar. Şi o bună parte din bieţii basarabeni rabdă jugul mai departe, deşi toţi ştiu că Patriarhia Moscovei ne-a ocupat bisericeşte Basarabia după fiecare ocupaţie politică. Dar acum chiar şi această ocupaţie, chipurile, nu mai există.

Ce mai justifică ocupaţia bisericească rusească?

În bisericile din Basarabia, împotriva oricărei demnităţi omeneşti, româneşti, mă rog moldoveneşti, se fac zilnic rugăciuni pentru **„Patriarhul nostru Alexei al Moscovei şi al tuturor ruşilor"**, şi se plăteşte tribut Moscovei ca în vremurile cele mai rele.

De când sunt basarabenii ruşi? Cum rabdă? Nu văd că politicienii „suverani şi independenţi" s-au debarasat de stăpânii de ieri?

ANTONIE P.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. Articolele nepublicate nu se înapoiază. Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

COMITETUL DE REDACŢIE: **Dr. Antonie Plămădeală**, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; **Pr. prof. Dr. Dumitru Abrudan** — redactor responsabil; **Pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu.**

ABONAMENTUL pe un an: 7000 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2, B.C.S.A. — Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680) sau echivalentul în altă valută, Banca Comercială, Sucursala Sibiu.

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU